

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 32.

Onsdagen den 27 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, och ledde dervid herr vice talmannen kammarens förhandlingar.

§ 1.

Efter föredragning till en början af statsutskottets utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark och virke från kronoparker till sanatorier, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 2.

I ordningen förekom dernäst statsutskottets utlåtande n:o 71, i anledning af väckta motioner om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige. *Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.*

Uti två sinsemellan öfverensstämmande motioner, väckta den ena (n:o 38) inom Första Kammaren af herr *J. Philipson* m. fl. och den andra (n:o 232) inom Andra Kammaren af herr *J. E. Centerwall* m. fl., hade yrkats, att Riksdagen måtte för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af landet samtidigt med de tvenne, som vore afsedda att för insamlade medel anordnas i norra och mellersta Sverige, på extra stat bevilja 850,000 kronor och deraf till utgående under år 1899 anvisa 350,000 kronor.

Med tillstyrkande af de sålunda väckta motionerna hemställde utskottet:

»att Riksdagen för åstadkommande af ett sanatorium för lungsotspatienter i södra Sverige samtidigt med de två, som äro afsedda att för insamlade medel anordnas i norra och mellersta delarne af landet,

Om anslag må på extra stat bevilja 850,000 kronor och deraf under riksstatens åttonde hufvudtitel till utgående under år 1899 anvisa 350,000 kronor.»

för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr *Pehrson* i Törneryd:

af herrar *Ersson* i Vestlandaholm, *von Friesen* och *Persson* i Stallerhult, hvilka yrkat afslag å motionerna;

samt af herr *Ollas A. Ericsson*.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr von Friesen: Herr vice talman! Vid detta betänkande finnas fogade reservationer utaf fem af denna kammares ledamöter i statsutskottet. Det kunde knappast hafva varit flera, ty af de öfriga sju var det endast en, som icke sjelf var motionär i ämnet. När der-till kommer, att denna motion här i Andra Kammaren undertecknats af jag tror ett halft hundratal medlemmar, så kan det ju synas djerft att uppträda mot utskottets förslag. Men jag vill dock göra det och yrka afslag å detsamma, och jag ber att nu få anföra de skäl, som jag anser tala för en sådan uppfattning af frågan. Tre af oss reser vanter hafva i eu bifogad reservation omförmält de synpunkter, ur hvilka vi hafva sett saken, då vi kommit derhän, att, ehuru vi, likaväl som vågra andra och äfven motionärerna, behjerta den sak, hvarom här är fråga, vi likväl icke ansett oss kunna biträda förslaget. Vi anse, att här är fråga om en sjukvård, som icke hör under staten; det är en sjukvård, som hör under vare sig enskilda eller kommuner eller landsting, enligt vår uppfattning. Väl har utskottet sagt, att man i andra fall låter staten träda emellan för att hämma smittas spridande, och dervid dragit fram de dyrbara åtgärder, som staten vidtager för kolera-smittas hämmande. Men det är att märka, att der gäller det smittas införande i riket, och då kan jag icke förstå, huru enskilde, kommuner eller landsting skulle kunna träda emellan. När det gäller kolera-smittas spridande inom riket, lär det deremot vara kommunerna, som få åtaga sig omsorgen. För att hindra smittans spridande inom landet åligger det kommunerna att ha epidemisjukhus. Vill man se frågan ur den synpunkten, är det klart, att det skulle vara kommunernas skyldighet att äfven i fråga om tuberkulosen träda emellan för att hämma smittan.

Det är icke någon obetydlig fråga, som det här gäller. Till en början är ju anslaget i och för sig, 850,000 kronor, rätt beaktansvärdt, men det är dock i alla fall endast en bagatell mot hvad som väntar, om staten konsekvent skulle fortgå på den vägen, att sjelf åtaga sig de lungotssmittade personernas vård. I en embetskrifvelse, som förste stadsläkaren i Stockholm afgaf den 10 september 1896, omnäm-

ner han de åtgärder, som särskildt af Stockholms kommun borde vidtagas för vården af obemedlade lungots sjuka i Stockholm. Han anför, att i Tyskland hafva för det första enskilda föreningar åtagit sig denna sak, vidare sjukkassor och invaliditetsförsäkringsanstalter och slutligen större städer. Han menar, att i Stockholm vädjas det så mycket till den enskilda välgörenheten ändå, att man icke kan vänta sig, att på den vägen någonting der skall kunna åstadkommas i förvarande hänseende. Sjuk-kassor och invaliditetsförsäkringsanstalter hafva vi ännu icke, åtminstone icke till den omfattning, att man skulle kunna begära, att de skola ställa sig i spetsen för sådana anstalter, som här äro i fråga. Det återstår således, menar han, ingenting annat än att Stockholms kommun åtager sig denna fråga, liksom Stockholms kommun i öfrigt åtagit sig helsövården, med ett enda undantag, till hvilket jag sedermera skall bedja få återkomma. Han säger, att i Stockholm dö årligen 700 personer i lungot, och deraf drager han den slutsatsen, att lika många, eller 700, årligen insjukna i samma sjukdom. Af dessa nyinsjuknade antagas 600 höra till de obemedlade. Nu behöfver hvar och en, menar han, cirka 4 månader vistas på ett sanatorium, och således behöfs det för Stockholm ensamt sanatorier med 200 platser. Han föreslår, att man till att börja med för att vinna erfarenhet skulle upprätta ett sanatorium med 100 platser. Men herrarne höra, att det icke är någon ringa sak detta, då det endast för Stockholm skulle behöfvas sanatorier med 200 platser.

Gå vi till förhållandena i det öfriga Sverige, skulle der, enligt uppgift i handlingarna, 12,000 personer årligen dö i lungot. Får jag då göra eu slutsats på samma sätt som förste stadsläkaren i Stockholm, skulle också årligen lika många, eller 12,000, insjukna. Om jag antager, att af dessa 10,000 äro obemedlade och att 4 månaders vistelse vid sanatorium erfordras för hvar och en, skulle det i Sverige erfordras lungots-sanatorier med öfver 3,000 sängar — således tio gånger så många som det antal som det nu är frågan att åstadkomma, äfven om denna motion bifalles. Det är ju således tydligt, att det här för staten skulle betyda att slå in på en väg, som komme att medföra mycket stora kostnader. Det vore emellertid ingenting ondt i det, om icke denna sjukvård, såsom jag nämnt, vore af den art, att den bör ombesörjas af kommuner och landsting, i öfverensstämmelse med de principer, som med afseende å sjukvården hittills uttalats i vårt land.

Det är emellertid icke nog med lungots-sanatorier. Enligt förste stadsläkarens samma embetspromemoria skulle nemligen dessutom erfordras vårdanstalter för mera framskridna lungotsfall. De mera framskridna lungotsfallen, säger han, äro de, som i synnerhet bidraga till sjukdomens spridning. Är det således fråga om smittans hämmande, skulle man egentligen lägga an på dessa, som han kallar dem, lungots-sasyler, till skilnad från lungots-sanatorier. Af lungots-sasyler anser han, att i Stockholm åtskilliga skulle vara erforderliga, men till en

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige. (Forts.)

början föreslår han inrättande af en lungsotsasyl med 100 sängar, men detta, som sagdt, såsom en lämplig början.

Det är således, såsom herrarne finna, en vidtgående sak för staten att taga hand om de lungsigtige. Man finner det deraf, att för Stockholm ensamt skulle det till en början behövas dels lungsotsanatorier med 100 sängar, dels lungsotsasylar med 100 — detta endast till en början.

Nu vore det, som jag förut sagt, icke någonting att säga om detta, om det icke strede emot den hittills följda grundsatsen för sjukvårdens fördelning mellan staten och kommunerna, och om icke staten i sjukvårdshänseende hade åtagit sig en annan uppgift, hvilken staten hittills sört på ett högst otillfredsställande sätt, — jag menar vården om de sinnessjuka, hvilken åligger staten. Man skulle icke tro, att oaktadt så stora kostnader, som redogörelserna utvisa, hittills af staten blifvit nedlagda på sinnessjukes vård, man ännu icke på långt när vunnit, hvad man åsyftat, eller att de sinnessjuka skulle kunna vid behof intagas å hospital. Det fanns år 1895, enligt hospitalstyrelsens berättelse, 4,259 platser vid statens anstalter för sinnessjuka, och enligt samma berättelse fanns det i riket 8,610 sinnessjuka, således icke hälften så många platser som sinnessjuka. Äfven om man skulle bygga ett hospital eller en asyl t. ex. hvartannat år, förefaller det, som om man ändå knappast kunde hålla jemna steg med den utbredning, som sinnessjukdomarne i landet taga. I samma berättelse upplyses nämligen, att år 1886 fanns det i landet 6,532 sinnessjuka. Detta antal hade år 1895 stigit till 8,610, således inom tio år hade antalet sinnessjuka stigit med öfver 2,000. Från år 1894 till 1895 hade antalet stigit från 8,272 till 8,610. Man ser, att der är en betydande uppgift, som staten ännu har att fylla, och innan den det har gjort, bör den enligt min tanke icke slå in på att plöttra bort sina medel på annat håll, utan låta dem, som det vidkommer, sörja för den saken. Här har man i tidningarna sett, att allt skulle vara förberedt för att till Riksdagen inkomma med förslag om en större dårasyl för vestra Sverige. Jag frågar, hvarför detta förslag icke är inkommet. Är det måhända därför, att det skulle skjuta undan det föreliggande förslaget? Jag anser, att så länge staten ännu har så mycket att göra för att fylla sin uppgift med afseende på de sinnessjukes vård, bör staten icke kasta sig in på andra grenar af sjukvård. Det är då fara värdt, att denna så viktiga gren, nämligen vården af sinnessjuka, skjutes åt sidan.

Det har äfven, för att jag nu må vända mig åt ett annat håll, talats om att till denna Riksdag vi skulle få framlagdt förslag om det akademiska sjukhuset i Upsala. Då andra utgiftsafdelningens ledamöter för en tid sedan med anledning af några riksdagsfrågor reste till Upsala, fingo de en särskild påstötning från ecklesiastikdepartementet att taga reda på akademiska sjukhusets lokaler, därför att förslag angående dessa skulle inkomma till denna Riksdag; men ingenting

har syntts deraf och ingenting kommer nog nu. Detta är ju jemförelsevis en obetydlighet, men det visar i alla fall, huru andra statens helsevårdsangelägenheter få stå tillbaka.

Nu hafva vi i vår reservation äfven anført, att vi anse, att det vore skäl att, innan man uppför något nytt sanatorium, hemta erfarenhet från de två första, som komma att inrättas. Deremot har man invändt, att man har erfarenhet från utlandet. Ja, den erfarenheten kan ju gälla, när det är fråga om den medicinska sidan af saken; men då det är fråga om den praktiska anordningen af sanatorierna, är det väl nödvändigt, att hvarje land går sina egna vägar. Ty det är icke sagdt, att hvad som i sådant hänseende passar för Tyskland också passar för oss. Jag tror icke, att de, som haft i uppdrag att utarbete planen för sanatorier i vårt land, helt enkelt kopierat, hvad i Tyskland i den vägen förekommit.

Jag har nu, herr vice talman, anført de skäl, som förmått mig och ett par medreservanter till vår reservation, och jag ber på grund häraf att få yrka afslag å så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Ersson* i Vestlandaholm förklarade sig instämma med herr von Friesen.

Herr Wallis yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Då jag är en bland dem, som undertecknat denna motion, ber jag för det första att få tacka utskottet för den gynsamma behandling, det låtit motionen vederfaras, och vidare ber jag att få angifva några af de skäl, hvarför jag undertecknat denna motion.

För det första skall jag be att få bemöta den sista anmärkningen, som den talare, som nyss hade ordet, gjorde, nämligen att erfarenheterna från lungotssanatorierna ännu skulle vara så ringa, speciellt i vårt land, att vi borde nöja oss med inrättandet af 2 sanatorier och dröja med det tredje, tills vi kunnat inhemta tillräcklig erfarenhet i afseende på anordningen och förvaltningen från de 2 första. Det är nu så, att erfarenheten från dylika sanatorier i utlandet i sjelfva verket är ganska gammal. Vi veta, att det första sanatoriet, som sedan användts såsom ett föredöme för alla efterföljande, redan grundlades på slutet af 1850-talet — således för mer än 40 år sedan — och att under årens lopp det ena sanatoriet efter det andra grundats uti olika länder med olika klimatiska förhållanden, hvilka ofta varit sådana, att de fullt väl kunnat jemföras med de strängaste klimatförhållanden i vårt land, der det kan komma i fråga att anlägga sådana sanatorier. I sjelfva verket får det sanatorium, som nu skall grundläggas i östra Jemtland, ett klimat, som just kan jemföras med klimatet, der det första sanatoriet är grundlagdt och till och med kan jemföras med det ännu strängare klimatet vid Davos' sanatorium, der nu i mer än 20 år — det är snart 30 år — lungsigtige med största

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Om anslag framgång behandlats. Hvad sålunda den klimatologiska sidan af sa-
 för åstadkom- ken beträffar, är det själfklart, att det tilltänkta tredje sanatoriet, som
 mande af ett skulle ligga i södra Sverige, i själfva verket skulle komma att kämpa
 sanatorium i södra delen af med mycket mindre klimatiska svårigheter än något af de redan be-
 slutade sanatorierna. Då återstår ju endast den frågan, huruvida de
 (Forts.) hygieniska och medicinska anordningarna skola behöfva särskildt pröf-
 vas i vårt land, ehuru de i snart 50 år blifvit pröfvade i utlandet.
 Det är en sak, som jag vågar fullständigt betvifla. Vi skola komma
 ihåg, att från dessa sanatorier, der många 1000-tals patienter blifvit
 behandlade, erfarenheterna under tidens lopp så smänigom hopat sig
 så, att man med lätthet kan säga, huru i hygieniskt, dietiskt och me-
 dicinskt hänseende vid dylika anstalter skall förfaras. Den som i
 svenska läkaresällskapets tidskrift tagit del af den s. k. tuberkulos-
 diskussionen, som för två år sedan i detta läkaresällskap fördes, vet, att
 många af den svenska läkarecorpens medlemmar genom trängna besök
 vid dylika anstalter äro fullt förtrogna med dessa anordningar, hvilka ock
 komma att med utsigt till samma gynsamma resultat som i utlandet
 blifva applicerade vid de tvenne anstalter, som redan äro beslutade.
 Kan det då vara den ringaste risk att samtidigt med dessa äfven an-
 ordna ett tredje sanatorium i en landsdel, som har ett klimat, som
 långt mera öfverensstämmer med klimatet på de ställen, der de an-
 stalter äro belägna, som skola tjena till mönster för våra? Det vågar
 jag bestrida. Jag har heller icke uppfattat denna anmärkning af den
 ärade reservanten såsom en viktig och väsentlig anmärkning. Men
 deremot kan jag icke neka till att det är en viktig sådan, hvad den
 ärade reservanten nyss sade angående faran af att staten definitivt
 sloge in på den vägen att öfvertaga hela behandlingen af de lung-
 sigtige. Om staten skulle göra detta, vore det en i hög grad vansk-
 lig sak. I det fallet är jag fullt ense med honom. Ty i själfva ver-
 ket är lungtuberkulosen vår förnämsta sjukdom; och om vi skulle
 tänka oss, att vi skulle behandla alla lungsigtige på detta idealiska
 sätt, hvilket nu blott kan ifrågakomma för en ringa bråkdel, äfven
 om alla tre sanatorerna komme till stånd, skulle det blifva en åtgärd,
 som komme att kräfva utomordentligt stora uppoffringar. Jag är dock
 af samma öfvertygelse som statsutskottet, nemligen att vi redan der-
 igenom, att de 2 första sanatorierna blifva anordnade uteslutande med
 tillhjälp af den enskilda offervilligheten, bestämdt i princip sagt ifrån,
 att vi icke vilja slå in på denna väg, utan att det endast är ett un-
 dantag vi i detta fall förorda. Såsom vi se af motiveringen, har ut-
 skottet, på samma gång som det medgifvit det berättigade af hvad
 den ärade reservanten sagt, för att så att säga ursäktat sitt tillstyrk-
 ande yttrat, att man icke bör se anordningen af ett tredje sanatorium
 endast ur sjukvårdssynpunkt, utan att man bör se den äfven från en
 annan, nämligen såsom en ytterst viktig åtgärd för att hämma utbre-
 dandet af den värsta smitta, som för närvarande i vårt land åstad-
 kommer dödlighet. I själfva verket delar jag fullständigt den åsigten,

att just ur den antydda synpunkten det är en synnerligen viktig fråga, som här föreligger. Det kommer nämligen alltid att blifva så, att kostnaderna för denna så att säga idealiska behandling af de lungsjuke komma att blifva så afsevärdt höga, att icke något land, ej ens det rikaste, kan annat än i en långt aflägsen framtid, i gynnsamma fall, bereda alla sina lungsigtige medborgare en sådan sjukvård. Detta är min alldeles bestämda öfvertygelse, och för den åsigten gaf den siste ärade talaren fullgiltiga skäl; och den åsigten torde vara allas, som något tänkt sig in i denna fråga — det visa ju siffrorna klart och tydligt.

Hvad vi, enligt de flesta läkares åsigt, framför allt kunna med dessa sanatorier vinna, är just hvad statsutskottet här påpekat, nämligen att man genom dem kan verka väsentligt för hämmandet af sjelfva smittans spridning. Härtill bidrager dock ej så mycket den omständighet, som ensam synes hafva föresväfvat statsutskottets majoritet, nämligen att man skulle för en tid isolera de sjuka från de friska och derunder å sjukhuset förbättra deras tillstånd, så att de, när de komme ut, skulle vara mindre smittförande än förut; utan hvad vi framför allt dermed vinna är det, att alla, som genomgå en kur på dessa sanatorier, få under den ytterst stränga medicinskt-hygieniska disciplin, som der råder, hos sig inplantad en lefvande öfvertygelse om nödvändigheten att, när de sedan komma ut, så vidt möjligt undvika att vidare vara en smittokälla för sin omgifning, i främsta rummet således för sin familj. Denna kunskap kommer då att på ett verkamt sätt promulgeras till hela befolkningsstocken, och den utgör enligt min mening den väsentligaste grunden för att vi kunna af dessa sanatorier hoppas någon verkligt betydande förbättring i vårt lands sanitära förhållanden med afseende å lungsoten.

Jag vill dermed visst icke säga, att jag tror, att dessa tre sanatorier — om jag nu får tänka, att hoppet om tre sanatoriers anläggande blir realiseradt — skulle i något hänseende kunna medföra en definitiv lösning af denna hygieniska fråga, den största som för närvarande står på dagordningen. Det har, allt sedan vi af upptäckterna på 1860-, 1870- och 1880-talen lärde oss, att lungsoten är en smittosam sjukdom, för oss läkare framstått som det utan tvifvel viktigaste problem, vi med afseende å de smittosamma sjukdomarne hade att lösa, att begränsa denna tuberkulosmitta. Ett första steg i den riktningen är naturligtvis att i vidaste möjliga kretsar af befolkningen sprida en lefvande kunskap om denna vår åskådning och om det sätt, hvarpå vår sträfvan skall kunna realiseras, nämligen genom att göra de smittämnen, som bortgå från de sjuke, oskadliga för den friska befolkningen. Detta är den första och absolut nödvändiga åtgärden.

För mig, och säkerligen för flertalet läkare, har, som sagdt, det viktigaste med dessa sanatorier varit, att de skulle utgöra, så att

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige. säga, utgångspunkten för våra blifvande åtgärder i syfte att hindra tuberkulossmittans spridande.

(Forts.) För icke länge sedan förelåg här i kammaren en motion, väckt af en medlem af kammaren på skånebänken, i syfte att söka åstadkomma åtgärder mot tuberkulossmittans spridning; och af flera yttranden i denna kammare visade det sig, hvilka starka sympatier man här hade för motionens syfte.

Jag yttrade mig ej då och vill nu blott säga, att motionen i hög grad tilltalade mig genom sitt syfte; men för att hafva någon som helst utsigt att åstadkomma verkliga till en lycklig utgång ledande mesyrer i det hänseendet behöfves framför allt, att i vida kretsar af vårt lands befolkning sprides kunskap om behovet af dylika åtgärder. Och just för spridande af en dylik kunskap anser jag dessa sanatorier vara väsentligen egnade.

Det har nu sagts af den siste ärade talaren att, så snart det gälde smittans spridning inom det egna landet, kommunerna skulle vara de enda, som dertill behöfde lemna penningar, och att staten icke behöfde träda emellan, annat än när det gälde införandet af smitta från utlandet. Utskottet har emellertid redan påvisat, hurusom man sökte hindra spridandet af tuberkulossmitta bland våra husdjur med tillhjälp af medel, lemnade af staten. Men jag vill påminna herrarne om att den ärade talarens påstående i allt fall ej är fullt giltigt ens med afseende å människosjukdomar; ty för ej länge sedan biföllo vi här Kongl. Maj:ts ärligen återkommande hemställan om beviljande af ett för nästa år utgående anslag å 14,000 kronor till sjukhuset för spetälske i Jerfsö. Jag vill fråga eder, mine herrar: hvad är detta annat än ett anslag, som står i full paritet med det här ifrågavarande? Äfven det anslaget måste ju betraktas från båda de synpunkter, jag här antydt — i första rummet och framför allt ett anslag för hindrande af denna spetälskesmittas spridande genom de sjukes isole-ring å sjukhus, och i andra rummet ett anslag för att bereda dessa sjuka den största möjliga lindring i sjukdomen och den bästa möjliga vård.

Det synes mig därför att, under den förutsättning, att detta är ett undantagsfall, så att Riksdagen ingalunda skall anses bunden att framdeles bekosta sanatorier för behandling af alla lungsigtige i Sverige — ett undantagsfall, som innebär en början till en rationel preventiv terapi, en förekommande behandling af de tuberkulossmittade inom landet — det skulle vara särdeles lämpligt, om alla de tre hufvuddelarne af landet kunde få sådana plantskolor för en rationel behandling af de lungsigtige och derjemte för en rationel undervisning i metoderna att hindra smittans spridande. Jag anser, att ett sådant undantagsfall just kan motiveras dermed, att det vore särdeles önskligt att få sanatorier i alla de tre väsentliga delarne af landet. Ty det kan ej vara något tvifvel om, att denna sydligaste del af landet, hvilken eljest skulle få frågan om en dylik anstalts anordnande upp-

skjuten till eu oviss framtid, är fullt ut lika mycket hemsökt af tuberkulos som öfriga landsdelar. Visserligen ega vi icke någon statistik i det hänseendet för landsbygden, men det finnes en sådan från städerna; och den visar, att det södra Sveriges städer i detta hänseende stå i full paritet med det mellersta och norra Sveriges.

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Mig synes, att om Riksdagen nu ville bifalla utskottets hemställan, den skulle göra en för den allmänna helsovården särskildt god gerning. Och det förefaller mig, som om särskildt Andra Kammaren skulle hafva skäl dertill, ty det framgår ju uppenbart af denna sanatoriekomité's betänkande, att det ingalunda varit brist på penningar, som gjort att ej nu alla tre sanatorierna kunnat anläggas — man skulle mycket väl kunnat bygga tre verkligt goda sanatorier; men man har velat, att den fattiga befolkningen företrädesvis deraf skulle komma i åtnjutande, och därför måst afsätta så stor del af de insamlade medlen till sanatoriepatienternas underhåll. Det är således en i hög grad demokratisk fråga, denna, och borde därför ligga den folkvalda kammaren särskildt om hjertat.

Jag skulle vilja tillägga ett medicinskt skäl, nämligen det att just i fråga om kunskapen om sätten att hindra denna tuberkulosmitta stå de fattiga klasserna oändligt mycket sämre lottade än de förmögnare, naturligtvis därför att det för de fattiga i deras trångbudda hem är så mycket svårare att hindra smittans öfverförande från den lungsigtige till de friska. Dessa familjeepidemier, som vi så ofta få bevittna, sedan vi fått ögonen öppna för lungotsmittan, de äro särskildt talrika i de fattiges hem — det är därför de fattiga, som framför allt behöfva undervisas om huru man skall hindra smittans öfverförande på de friska.

Från dessa synpunkter, herr talman, nemligen att det här gäller ett undantagsfall, för hvilket goda skäl tala, och, framför allt, att det är en åtgärd, som särskildt komme den fattiga delen af befolkningen till godo, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Carlsson* i Hede instämde häruti.

Herr *Larsson* i Mörtlösa: Herr vice talman! Det är nog riktigt, som den förste ärade talaren sade, att staten i första hand bör understödja den del af sjukvården, som rör de sinnessjuka; och jag skall, i hvad på mig ankommer, gerna bistå honom i hans sträfvan att göra hvad göras kan för att bereda ökad utrymme åt dessa olyckliga sinnessjuka. Men jag tror, att det vore godt att äfven kunna göra något för dessa lungsigtige och af tuberkelsjukdom lidande.

Staten har redan förut visat, att den ej är alldeles främmande för beviljande af anslag till förhindrande af smittosamma sjukdomars spridning. Staten lemnar ju således bidrag för att förhindra kolerasjukdomens införande i riket. Staten lemnar vidare bidrag till beredande och utlemnande af vaccin för att derigenom förhindra smittkoppor,

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

och den lemnar slutligen bidrag för att förhindra tuberkelsjukdomens spridning bland nötkreaturen, och till sist upprätthåller den, såsom en föregående talare påpekade, spetälskeanstalten i Jerfsö. Det finnes således prejudikat på att staten redan förut sökt bidraga till hämmandet af smittosamma sjukdomar.

Nu sade den förste talaren, att landstingen och kommunerna skulle taga denna sak om hand. Men jag hemställer, om det kan vara rätt att, då bidrag till denna sanatoriefond insamlats från hela riket, och icke minst från södra Sverige, landstingen och kommunerna i södra delen af riket skulle få bestrida de utgifter, som erfordrades för att äfven der få ett sanatorium inrättadt. Jag kan ej finna detta vara fullkomligt rättvist. Det är visserligen sant, att de sjuka kunna transporteras till något af de norra sanatorierna, men det är i alla fall för enadt med svårighet att transportera dem så långa vägar.

Jag ber sålunda, herr vice talman, att för min del få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björck: Herr talman, mina herrar! Den sak, som nu är i fråga, har vunnit liflig anslutning från hela vårt land; och när det blef bekant, att Konungen ämnade skänka de till jubileumsfonden insamlade medlen till anstalter för hämmande af tuberkulosen, drog hela landet en suck af lättnad, då man härigenom skulle få en kraftig hjälp till bekämpande af denna, den mest härjande af alla farsoter. I den södra delen af Sverige rådde dock en viss förstämning, då man såg, att fonden ej räckte till för inrättande af ett sanatorium äfven i denna landsdel. Derför hafva nu dessa motioner tillkommit för att äfven der få ett sanatorium till stånd.

Ifrån den landsdel jag tillhör har jag fått mottaga skrivelser från mer än ett tjugotal håll, i hvilka man ber mig verka för denna sak, så att nog råder det i denna del af landsorten ett lifligt intresse för denna sak; och jag förmodar, att i nästan alla andra delar af landet ett lika lifligt intresse förefinnes, i synnerhet i södra Sverige, som blifvit lottlöst i afseende å sanatorier. Jag vill dock ej säga, att de skrivelser, jag emottagit, gjort synnerligt intryck på mig, ty jag hade redan förut så starkt intresse för denna sak, som jag gerna kunde få, då jag ju kände, hvilken härjande farsot tuberkulosen är och hvilka massor af vårt lands inbyggare den ödelägger.

Den förste talaren sade, att sjukvården tillhörde de enskilde och kommunerna. Ja, det är ju sant, men, mine herrar, i exceptionella fall måste man äfven tillgripa exceptionella åtgärder, d. v. s. i undantagsfall får man tillgripa undantagsåtgärder. Och då en sådan sjukdom som tuberkulosen, hvilken mer och mer breder ut sig i vårt land, uppträder på ett så förderfligt sätt, som hos oss är fallet, få vi äfven söka vidtaga utomordentliga åtgärder mot densamma.

Dessa sanatorier skulle ha en dubbel uppgift: en *kurerande* och en *uppfostrande*. Den förstnämnda uppgiften går ut på att söka bota de

sjuke, som i sanatorierna intagits. Lungsoten är ju ej obotlig, när den i god tid kommer under riktig behandling, ty då lemnar vården ofta goda resultat. Detta kunna herrarne bland annat se af den broschyr, som här utdelats och som är författad af professor Edgren. Men det fordras *god* vård, och de fattiga ha ej råd att skaffa sig sådan vård som fordras. Man säger, att det är dyrt att vara fattig, och det är sant. Och synnerligt dyrt är det att vara fattig och bli angripen af lungsot, ty de fattige, som bli offer för denna sjukdom, måste alldeles förgås i sitt elände, just därför att de ej kunna få nödig vård.

Här har sagts, att denna vård på sanatorierna skulle komma ett så ringa antal till del. Ja, det är ju sant, då till en början det ej vore så många, som der kunde intagas. Men såsom Konungens instruktion till komitén innehåller, är det meningen att på sanatorierna bereda plats äfven för de mer förmögna klasserna. Det skulle anordnas så, att de rike skulle få betala sin vård dyrt, och på det sättet skulle många flera af de fattige komma i åtnjutande af vård. Men på *dessa* sanatorier skulle framför allt de fattige få åtnjuta den vård de behöfva. Men sanatorierna skulle äfven hafva en *uppfostrande* inverkan på dessa sjuka, så att de ej blefve en källa till sjukdom och elände, när de återkomma hem. Det är många småsaker, som göra, att denna sjukdom kan hämmas, men det fordras, att de sjuka iakttaga dessa småsaker. Men detta göra de ej af okunnighet och därför, att de ej inse vigten deraf. Men detta skulle de lära sig, när de komma på sanatorierna.

Den förste talaren sade också, att Stockholms kommun har sökt att skaffa sig ett sanatorium, och att det kunde andra kommuner också göra. Ja, detta går nog an för så rika kommuner som Stockholm och t. ex. Göteborg — jag antager, att äfven denna stad kommer att skaffa sig ett eget sanatorium — men de fattiga landskommunerna, som representeras af flertalet af denna kammars ledamöter, hafva ej råd att skaffa sig egna sanatorier, utan de få låta sina fattiga sjuka dö i tuberkulos.

Jag har förut sagt, att tuberkulosen skördar många offer i vårt land. Den är en verklig landsfiende, kan man säga. Vi kunna tacka Gud, att vi hittills under 85 år varit förskonade från någon borgerlig fiende, men sammanräkna vi våra omkostnader för att skydda oss för denna fiende, tror jag, att den sammanlagda direkta och indirekta kostnaden går upp till omkring 85 mill. kr. om året. Nu begäres $\frac{1}{100}$ af denna summa för en gång och det för att mota en mycket värre fiende än den, som vi nu ej haft på 85 år. Jag vill dermed visst icke klandra rustningarne, ty jag är öfvertygad om deras nödvändighet; men då vi göra så ofantligt mycket mot denna för närvarande obefintlige fiende, måste vi äfven göra något mot den fiende, som årligen förstör öfver 12,000 människor och orsakar en ekonomisk förlust af öfver 30 mill. kr.

Vårt svenska folk har på senare tider lärt sig att inse, hvilken

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Om anslag
för åstadkom-
mande af ett
sanatorium i
södra delen af
Sverige.
(Forts.)

hotande fara tuberkulosen för detsamma är, och hvilket djupt elände den medför. Och dessa motioner ha derför öfver hela vårt land mottagits med stora sympatier, och denna dag, då denna fråga afgöres, är det många hjertan, som klappa af hopp och fruktan, huru utgången skall blifva. Mätte vi då gå detta hopp till mötes och bifalla motionen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Björck förenade sig herrar *Bengtsson* i Bjernalt, *Johansson* i Stensjö, *Gyllensvärd*, *Olsson* i Tyllered, *Andersson* i Pettersborg, *Pehrsson* i Borrby, *Bruzelius*, *Paulson*, *Persson* i Killebäckstorp, *Elis Nilson*, *Baaz*, *Svensson* i Karlskrona, *Darin*, *Kruse*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Zakrisson*, *Haxén*, *Petersson* i Boestad, *Johansson* i Aflösa, *Petersson* i Skurö, *Odenocrants*, *Petri*, *Persson* i Arboga, *Emthén*, *Norberg*, *Hammarström*, *Sandwall*, *Arhusiander* och *Zotterman*.

Herr Sjövall: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag fullständigt sympatiserar med motionärerna och följaktligen är utskottet tacksam, derför att det tillstyrkt motionen, kan jag likväl ej underlåta att komma med en anmärkning rörande de beräkningar, som såväl af motionärerna som utskottet gjorts beträffande det belopp, som erfordras för det tredje sanatoriet. Det låter litet prosaiskt att efter de högstämda och känslofulla ord, som nyss uttalats, komma med en sådan anmärkning, men jag anser mig likväl ej böra återhålla densamma.

Motionärerna säga, att kostnaden för det sanatorium, som skulle förläggas till södra delen af landet, skulle uppgå till 1,050,000 kr., och mot den kostnadsberäkningen har jag ej något att invända, emedan den grundar sig på af sakkunnige anställd utredning. Men när de sedan komma till den summa, som Riksdagen bör anslå till detta sanatorium, säga de, att man af jubileumsfonden har qvar 200,000 kronor och således behöfver af statsmedel ytterligare 850,000 kr. Denna beräkning anser jag vara oriktig, och jag vill fråga statsutskottet, om det tagit hänsyn till hvad som blir följden af det bifall, som kammaren nyss lemnat till den kongl. propositionen om upplåtelse af mark och virke till de två andra sanatorierna. Om man ser efter på sid. 4 i betänkandet rörande denna proposition, så står det der, att »komitén hade derjemte ansett sig böra hos Konungen hemställa om vidtagande af erforderliga åtgärder för att till sanatoriestiftelsen mätte upplåtas ej blott nödigt område, utan äfven en viss virkesmängd från kronan tillhöriga skogar.» Denna virkesmängd hafva vi, mina herrar, för några ögonblick sedan beviljat. Komitén fortsätter sedan: »Derest denna senare förman skulle komma att beviljas, skulle detta medföra en väsentlig besparing i den beräknade anläggningskostnaden, och skulle härigenom de för en tredje sanatorieanläggning afsedda medel vinna en betydande förstärkning samt sålunda tidpunkten för denna anläggnings uppförande framflyttas.» Detta hafva hvarken

motionärerna eller utskottet, efter hvad jag kan förstå, tagit den allra ringaste hänsyn till.

Ser man nu till, huru stor denna virkesmängd är, som af komitén föreslagits och af Riksdagen beviljats, så finner man på sid. 6 i åberopade utskottsbetänkandet, att den uppgår till ungefär 13,500 kbm., dels sågtimmer, dels byggnadstimmer; och efter de prisuppgifter, som mig lemnats af personer, som äro hemmastadda i timmerhandtering o. dyl., skulle det lägsta pris man kunde beräkna vara 7 kr. pr kbm. Sammanlagda värdet skulle då bli 94,500 kronor eller i rundt tal 100,000 kronor, ty priset lär variera mellan 7 och 8 kr. pr kbm. Det för ett tredje sanatorium behöfliga anslaget skulle alltså kunna reduceras från 850,000 till 750,000 kronor.

Ehuru jag således på det lifligaste önskar framgång åt motionen och gerna vill vara med om att anslag beviljas till detta tredje sanatorium, kan jag ej inse, att Riksdagen bör ödsla med statens medel och kasta ut dem onödigtvis. Och när ej hänsyn blifvit tagen till denna af mig påpekade omständighet, undrar jag, om det ej vore bäst att återremittera detta ärende till utskottet för att få utrönt, om ej ett afdrag kunde göras i den af Riksdagen för ifrågavarande ändamål äskade summan. Jag har dock intet yrkande att göra.

Herr Waldenström: Jag har för min del ingenting emot, att det af utskottet föreslagna beloppet beviljas af Riksdagen, ty hvad man kan göra för att sätta en gräns för lungsotens härjningar, tror jag äfven att man bör göra.

Men jag kan inte underlåta att gifva ett uttryck åt min förvåning öfver det belopp, till hvilket kostnaderna äro beräknade. Byggnads- och inredningskostnader äro nämligen upptagna till 4,500 kronor *per säng*. Man kan ju bygga präktiga stenhus med alla nutida bekvämligheter, der ej hvarje *rum* kostar så mycket, och jag förstår ej, att man på sådana sanatorier skall behöfva nedlägga så kolossala kostnader, att hvarje säng skulle komma att erfordra en utgift, motsvarande hvad ett rum vid Strandvägen i Stockholm kanske betingar. Jag tror därför, att man bör, då man bygger sådana här anstalter, se till, att man iakttager all möjlig sparsamhet och försigtighet, om man nämligen kan göra detta, utan att ändamålet förfelas. Något yrkande har jag icke att göra.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å såväl nämnda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige.
(Forts.)

Om anslag
för åstadkom-
mande af ett
sanatorium i
södra delen af
Sverige.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande ut-
låtande n:o 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan
som de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 143 ja mot 47 nej, och hade alltså ut-
skottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 3.

Angående
stämpelafgift
för check.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 22, i an-
ledning af återremiss af bevillningsutskottets memorial n:o 18 angä-
ende stämpelafgift för check.

Vid behandlingen af bevillningsutskottets memorial n:o 18, an-
gående stämpelafgift för check, hade Riksdagens kamrar, enligt utskot-
tet tillhandakomna protokollsutdrag, stannat i olika beslut.

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att i 8 §
af kongl. förordningen angående stämpelafgiften under rubriken »B)
Öfriga stämpelpligtiga enskilda handlingar» efter »Certeparti» skulle
införas följande tillägg:

»*Check*; lika med *Vexel*.»

Denna hemställan hade af Första Kammaren bifallits, hvaremot
Andra Kammaren visat memorialet åter till utskottet.

Då Första Kammaren sålunda redan fattat beslut i frågan, hem-
stälde utskottet nu till Andra Kammaren,

att kammaren ville fatta beslut rörande utskottets ifrågavarande
hemställan.

Herr *Fredholm* hemstälde emellertid,

att kammaren vid fattandet af sitt beslut måtte i stämpelförord-
ningen införa bestämmelserna om stämpelbeläggning af check med
följande formulering:

»*Check*; lika med *vexel*; dock att check, som är stäld att betalas
af medel, hvilka hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren,
är fri från stämpel.»

I fråga härom anförde:

*Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)*

Herr Fredholm: Herr talman! Då detta ärende förra gången förevar till behandling här i kammaren, uttalades under diskussionen om återremiss den önskan, att vid utskottets nu föreliggande betänkande måtte bifogas något förslag till den formulering, med hvilken bestämmelserna om stämpelbeläggning af check måtte i stämpelförordningen införas. Jag har ställt mig denna önskan till efterrättelse och tillåtit mig formulera ett förslag till det beslut, som kammaren nu skall gå att fatta. Med anledning häraf ber jag att få med några ord angifva orsakerna, hvarför denna formulering enligt mitt förmenande bör hafva den lydelse, jag här föreslagit.

Genom den checklag, som Riksdagen nyligen antog, har check införts såsom ett betalningsmedel, som har ungefär samma uppgift att fylla, som förut tillkom a-vista-vexlar. Men om man ser efter i 1894 års stämpelförordning, skall man finna, att der med afseende på stämpelbeläggning af vexlar var stadgadt, att a-vista-vexlar, som äro betalbara hos bank, der utställaren har medel inestående på räkning, voro fria från stämpel. Genom att antaga den lydelse af rubriken »Check» i stämpelförordningen, som af mig föreslagits, har i sak icke gjorts den ringaste ändring i hvad som var föreskrivet i stämpelförordningen af 1894. Således är här icke fråga om någon sakändring, utan endast att på check tillämpa, hvad förut var bestämdt rörande a-vista-vexlar.

Med afseende å ordalagen äro dessa alldeles lika med hvad som enligt 1894 års stämpelförordning gälde rörande »vexlar, som är stäld att vid uppvisandet betalas af medel, som hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren».

Sedan jag redogjort för detta och visat, att någon ändring i sak icke föreligger samt att den formulering, som jag här föreslagit, varit gällande sedan 1894, så torde det icke medföra några betänkligheter för kammaren att omfatta detta förslag.

Skälen, hvarför det vore önskligt, att kammaren så gjorde, utvecklades, då denna fråga förra gången förevar till behandling. Och dessa skäl föranledde då kammaren att återremittera ärendet till utskottet. Utskottet har icke kunnat göra annat än uppmana kammaren att fatta beslut, men för min del skall jag tillåta mig hemställa, att kammaren dervid ville besluta, att check införas i stämpelförordningen med följande formulering:

»Check: lika med vexlar; dock att check, som är stäld att betalas af medel, hvilka hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren, är fri från stämpel.»

Herr talman, jag yrkar bifall till denna min hemställan.

Häruti instämde herr *von Friesen*.

Herr Meyer yttrade: Herr talman! Det förhåller sig ju alldeles så, som af den siste ärade talaren blifvit påpekadt, nemligen att enligt

Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)

1894 års stämpelförordning a-vista-vexlar och anvisningar, som traseras från utlandet på inländsk bank eller bankir, voro fria från stämpel. Men genom det beslut, som Riksdagen i år fattat i anledning af herr Petris motion n:o 99, blef en ändring vidtagen i detta afseende. Enligt detta beslut äro nemligen anvisningar och a-vista-vexlar, som traseras af utländsk bank eller bankir på inländsk bank eller bankir, icke längre fria från stämpel, utan måste beläggas med sådan.

Detta hade utskottet alldeles klart för sig, då utskottet beslöt att göra sin nu föreliggande framställning till Riksdagen. Det hade alldeles klart för sig, att Riksdagens beslut i fråga om vaxelstämpel fått en vida större räckvidd, än hvad kanske flertalet af oss insåg eller hade reda på.

Nu framställde sig den frågan för utskottet, huru utskottet lämpligen skulle förfara: om utskottet skulle finna sig föranlåtet att i fråga om check göra en hemställan, som för check skulle hafva ett privilegium eller en undantagsställning, som skulle sätta check i förmånligare läge än anvisningar och a-vista-vexlar, eller om utskottet skulle taga konsekvenserna af Riksdagens beslut och föreslå, att check skulle behandlas lika med vaxel. Och då kunde utskottet, enligt mitt förmenande, icke handla på annat sätt, än det gjorde, d. v. s. taga konsekvenserna af Riksdagens beslut, sådant det förelåg, därför att check i sjelfva verket icke är något annat än ett visst slag a-vista-vexlar.

Nu anfördes, då denna fråga för någon tid sedan var före här i kammaren — jag var då af sjukdom hindrad att deltaga i förhandlingarne — såsom skäl mot detta utskottets förslag, att det skulle vålla olägenheter, särskildt för riksbanken, derest utländsk check, dragen på svensk bank eller bankir, skulle stämpelbeläggas i likhet med vaxel, därför att riksbanken träffat aftal med bland andra Norges bank och nationalbanken i Köbenhavn, ett aftal, på grund af hvilket utvexlingar af penningar dessa banker emellan eger rum medels användande af checker. Skulle check beläggas med stämpel, skulle den norska, danska eller möjligen riksbanken — hvilken det nu blefve — få betala stämpelafgift vid dessa med check förmedlade penningtransaktioner. Och det är alldeles riktigt, att, om bankerna begagnade den gamla utvägen att uppgöra sina mellanhafvanden genom checker, skulle de nödgas erlægga stämpelafgift, då den nya checklagen träder i kraft. Men olägenheten här af kan jag ej finna ens vara nämnvärd. Jag skall be att få påpeka, huru det går till vid dessa transaktioner.

Om jag såsom exempel antager, att norska banken har penningar inestående här i riksbanken och af dessa penningar vill utbetala — låt oss säga — 100,000 kronor till — antag — Skandinaviska kreditaktiebolaget, så har det, förmodar jag, hittills i regel så tillgått, att norska banken dragit en check å 100,000 kronor på riksbanken och skickat den till Skandinaviska kreditaktiebolaget, hvilket sedan antingen sändt upp checken till riksbanken och fått penningarne kontant eller också möjligen transporterat den på tredje man, som i sin

ordning vändt sig till riksbanken och fått penningar. — Det måste nu upphöra, därför att ingen af dessa banker har någon lust att betala 50 kronor i stämpelafgift, hvilket det skulle kosta, om de använde check för att få dessa transaktioner uppgjorda.

*Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)*

Men nu kan norska banken — för att hålla mig till det föreliggande exemplet — mycket väl begagna en utväg, som — om jag icke är alltför illa underrättad — användes af riksbanken vid transaktioner med andra utländska banker, den utvägen nemligen att aflåta en skrifvelse till riksbanken, deri den anmodar riksbanken att kreditera Skandinaviska kreditaktiebolaget för 100,000 kronor eller till bolaget genast kontant utbetala denna summa; och så får Skandinaviska kreditaktiebolaget sina penningar. På det sättet kostar det absolut ingenting annat än två enkla porton, det är 20 öre.

Detta var det enda skäl, som anfördes mot införande af stämpel på check. Och då, såsom jag tror mig hafva visat, den olägenhet, som deraf skulle uppstå, är ingen alls — kan jag gerna säga —, anser jag, att utskottet handlat fullkomligt konsekvent och riktigt, då det ställt check lika med vaxel och följaktligen föreslagit, att check skall behandlas lika med vaxel.

Härtill kommer ytterligare en sak, och det är det sätt, hvar på den ärade reservanten formulerat sitt förslag. Det lyder, såsom herrarne hörde:

»Check; lika med vaxel; dock att check, som är ställd att betalas af medel, hvilka hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren, är fri från stämpel.»

Detta tillägg gäller ju, såsom herrarne kunna finna, icke allenast den check, som är dragen af utländsk bank eller bankir på svensk bank eller bankir; det gäller äfven check, som är dragen af svensk bank eller bankir på utländsk bank eller bankir. Men i det senare fallet förekommer, enligt Riksdagens beslut i år, redan ett stadgande i stämpelförordningen under rubriken »vaxel», hvilket säger, att vaxel, som är dragen af bank eller bankir å utländsk ort, skall vara fri från stämpel. Och det vill synas mig, att det är oformligt, om man nu under rubriken »check» skulle införa en bestämmelse, hvilken delvis redan finnes under rubriken »vaxel», till hvilken rubriken check hänvisar. Dessutom innehåller reservantens förslag i sjelfva verket en inskränkning uti den rätt, som stämpelförordningen under rubriken »vaxel» lemnar check. Ty enligt hvad som stadgas under rubriken vaxel eller check, hvilket ju skulle vara detsamma, då den drages utaf svensk bank eller bankir på utländsk bank eller bankir, är den under alla förhållanden fri från stämpel, antingen den svenska banken eller bankiren har medel inestående hos den utländska banken eller bankiren eller ej. Men enligt reservationen skulle den icke vara fri i annat fall, än då den drages på bank eller bankir, hos hvilka medel finnas inestående för trassentens räkning.

Det vill synas, att förslaget, såsom det nu är formuleradt, äfven

Angående stämpelafgift för check.
(Forts.)

om det passar till 1894 års stämpelförordning, icke skulle passa till den nya stämpelförordning, som blir en följd af Riksdagens för någon tid sedan fattade beslut. På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm: Herr talman! Den siste talaren förmenade, att det icke hade någon betydelse för mellanhafvandena mellan Sveriges riksbank och den norska och danska nationalbanken, om man antog utskottets förslag. Han utvecklade detta närmare genom att påpeka, att om någon af dessa sistnämnda banker har en utbetalning att göra här, kan det mycket väl ske på annat sätt än genom check, t. ex. brefunderrättelser. Ja, det är mycket möjligt, att de så kunna gå till väga, men om de skulle bli tvungna att begagna sig af den utvägen, då frågar jag, om man icke derigenom omintetgör afsigten med checklagen i ett viktigt afseende, och hvad skall man då med checklag att göra? Man införde väl checken för att derigenom erhålla ett bekvämt betalningsmedel, bekvämt i främsta rummet för de banker, hvarom här talats, och det var med hänsyn härtill, som frågan återremitterades. Man bör komma i håg, att denna form för betalning är en nyhet i vår lagstiftning, som tillkommit vid denna riksdag, och, märk väl, detta därför att i Danmark och Norge helt nyligen antagits checklagar.

Nu frågar jag, om sedan Danmark och Norge först antagit checklagar och vi här i Sverige sedermera följt deras exempel, skola vi då ställa så till, att vi stämpelbelägga de checker, som här äro i fråga, under det desamma i Danmark och Norge äro fria från stämpel, med andra ord, skola vi göra det omöjligt för danskar och uormän att draga checkar på oss, men för oss göra det möjligt att draga checker på dem. Meningen kan väl icke gerna vara den, synnerligast som ett sådant tillvägagående icke skulle medföra annan verkan än att tills vidare omöjliggöra användningen af detta nya betalningsmedel.

Om Riksdagen nu icke vill antaga det af mig väckta förslaget, finnes det en annan utväg, och det är att göra alla checker fria från stämpel. Hvarför mitt förslag framkommit beror derpå, att med antagande af detta låter det sig göra att fortfarande stämpelbelägga de checker, som i utlandet utställas att af enskild person här i landet betalas.

Men vill man taga steget fullt ut och göra checken fullkomligt stämpelfri, skall jag för min del icke ha något emot en sådan lösning af frågan.

Herr von Friesen: Det föreföll mig, som om den ärade ledamoten af bevillningsutskottet, som talade för bevillningsutskottets förslag, icke kunde uppvisa en enda olägenhet, som skulle uppstå genom antagandet af herr Fredholms förslag. Deremot ville han påpeka, att det icke skulle uppstå någon olägenhet af utskottets förslag, ty det

förslaget kunde kringgås. Är det då icke bättre att hålla sig till herr Fredholms förslag, som utan att behöfva kringgås medför de fördelar, som man önskat och äfven herr Meyer önskat, nemligen att penningöfverflyttningar i nu förevarande fall skulle vara fria ifrån stämpel. Dessa öfverflyttningar, säger herr Meyer, kunna ske genom bref, man behöfver då icke använda checker. Det är nog mycket sant, att öfverföringar genom bref begagnas mycket ofta både af Sverige på utlandet och af utlandet på Sverige. Detta sätt passar dock bäst, då det är fråga om att öfvertöra större belopp för en persons räkning, men för mindre belopp passar det icke så bra.

Det skulle ta sig bra löjligt ut — jag kan rent af säga löjligt — för utlandet att iakttaga, huruledes, så länge vi icke hade någon checklag, checker drogos på Sverige utan att behöfva stämpelbeläggas, men huruledes nu, sedan vi fått en checklag, checker, dragna på Sverige, måste stämpelbeläggas.

Det blir icke danska nationalbanken, icke Sveriges riksbank, utan det blir i första rummet den, till hvars order här i Sverige checken är stäld, som kommer att få känning af stämpeln. Är det någon rimlighet, att, som vi nu fått en checklag, stämpel måste betalas för checker, då de förut voro fria derifrån.

Jag kan icke finna, att detta ur någon synpunkt är att förorda, utan ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Fredholms förslag.

Med herr von Friesen förenade sig herrar grefve *Hamilton*, *Hög-lund*, *Nyström*, *Hammarlund*, *Nilsson* i Grofva och *Carlsson* i Hede.

Herr Meyer: Den siste ärade talaren sade, att det rent af skulle vara löjligt att nu, sedan man infört checklagen, vilja belägga check med stämpel, då sådan förut i likhet med avista vexlar och anvisningar var fri från stämpel. Alltsammans kommer sig deraf, att Riksdagen i en bråd vändning gjort avistavexlar och anvisningar från utlandet, som hittills varit fria, skyldiga att beläggas med stämpel. Detta skedde, som redan är påpekadt, genom det beslut, som Riksdagen fattade med anledning af herr Petris motion eller rättare sagdt genom den form, som detta beslut fick, ty hvarken i motionen eller i utskottets utlåtande stod någonting om denna sak och derom yttrades ej heller ett ord hvarken i denna eller medkammaren. Jag vill fullkomligt medge, att någon olägenhet icke inträder, i fall man beslutar sätta checken i en undantagsställning. Naturligtvis icke, ty då inträder med afseende å checken det gamla förhållandet, som gälde beträffande avistavexlar och anvisningar. Men jag vågar påstå, att då Riksdagen genom ett beslut i år stadgat, att avistavexlar och anvisningar icke vidare skola vara fria från vaxelstämpel, bjöd konsekvensen utskottet föreslå, att jemväl checken skulle drabbas af det öde, som drabbat vaxeln, det vill säga att checken likställdes med vaxeln, därför att check icke är någonting annat än ett slags vaxel. Det var

*Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)*

Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)

endast det, jag sade, och det vidhåller jag, och jag vidhåller också, att olägenheten af att bifalla utskottets förslag, att check skall vara lika med vaxel, eller rättare sagdt, att denna rubrik i stämpelförordningen skall lyda »check; lika med Vaxel», icke är värd att tala om.

Herr Bergendahl: Herr talman! I nu gällande stämpelförordning står det, att frihet från stämpel eger rum »för vaxel, som är stäld att vid uppvisandet betalas af medel, som hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren». Detta gäller sådana vaxlar, som ifrån utlandet dragas på bankir eller bankinrättning här i landet. Dessa vaxlar hafva förut varit fria från stämpel, men derigenom att herr Fredholms reservation antogs af Riksdagen, då herr Petris motion beträffande afskaffning af vissa stämpel behandlades, hafva dessa avistavexlar blifvit stämpelbelagda. Såsom herr Meyer ett par gånger framhållit, bör man ju icke ställa checkerna i ett undantagsförhållande. då de användas på samma sätt som dessa vaxlar. Jag finner därför, att utskottet gjort mycket rätt uti att föreslå, att checkerna skola behandlas på samma sätt som dessa vaxlar.

Om häri ligger någon olägenhet — det må så vara och det kan jag också erkänna — då kan icke ändring härutinnan ske på annat sätt, än att vid nästa riksdag väckes motion derom, att dessa avistavexlar blifva befriade från den i år antagna stämpeln och att i sammanhang dermed checker också må blifva fria.

Jag ber att få förena mig uti yrkandet, att Andra Kammaren måtte antaga Första Kammarens beslut.

Herr von Friesen: Ja, skulle vi gå till det mer eller mindre logiska i den ena eller andra formuleringen och deraf bilda oss ett omdöme i denna praktiska sak, så tror jag verkligen, att utskottets förslag är lika ologiskt som herr Fredholms, ty alla checker äro, såsom bekant, stälda att betalas vid uppvisandet, och att då likasom för vaxlar i vissa fall göra undantag för sådana, som äro stälda att vid uppvisandet betalas, torde icke vara någon logik i. Men här gäller det ju en praktisk fråga, och icke får man då uppehålla sig vid sådana diskussionsämnen som detta, ty jag kan icke kalla sådana funderingar för annat.

Det förefaller mig nästan, som om man skulle vara missnöjd med att herr Fredholms reservation gick i den gemensamma voteringen, och att man därför nu ovilkorligen vill hafva orimliga följder på papperet af den reservation, som sålunda gick. Jag vet icke, hvarför man ovilkorligen skall vilja hafva den fläcken på herr Fredholms reservation, då den utan olägenhet kan undvikas. Det har sagts såsom en invändning mot herr Fredholms förslag, att enligt detsamma det skulle blifva skilnad i förevarande hänseende mellan avistavexlar, som dragas från utlandet på Sverige, och checker, som dragas från utlandet på Sverige. Någon praktisk olägenhet häraf har man icke kunnat

uppvisa, och jag vill påpeka, att redan innan det fans någon checklag i Sverige, drog man från utlandet checker på Sverige och de voro stämpelfria. Nu, sedan man fått en checklag, skulle checker, som dragas från utlandet på Sverige, beläggas med stämpel. Är det rimligt detta?

Det förefaller mig nästan, som om herr Meyer ville säga, att den omständigheten, att avistavexlarna icke blefve likställda med checkerna, i det att de icke skulle vara fria från stämpel, då checkerna vore det, innebure en förolämpning mot avistavexlarna. Det är klart, att, om herr Fredholms förslag bifalles, ingen kommer att draga avistavexlar från utlandet hädanefter, utan man kommer att draga checker. Redan förut har man till största delen dragit checker, och numera kommer man naturligtvis att uteslutande draga sådana.

Jag kan icke hvarken ur logisk eller praktisk synpunkt se några olägenheter af herr Fredholms förslag, utan jag tror, att alla fördelar äro på den sidan, och jag har redan yrkat bifall till detsamma.

Herr Höglund: Herr vice talman, mina herrar! Jag har en gång instämt med herr von Friesen och kunde således nöja mig dermed, men jag vill påpeka ännu en olägenhet af utskottets förslag, som herr von Friesen icke vidrört. Om vi antoge utskottets förslag, blefve följden den, att medan checker, dragna från utlandet att betalas i Sverige i svenskt mynt, blefve stämpelbelagda, skulle från utlandet dragna checker, som remitterades till Sverige, men icke voro betalbara här utan i utlandet, fortfarande vara stämpelfria. Man kunde tänka, att detta möjligen skulle verka derhän, att utländska banker och bankirer, som hade remisser att göra till Sverige, icke skulle vara benägna att draga checker i svenskt mynt, utan föredroge att till Sverige remittera på andra utländska platser dragna checker, därför att dessa blefve stämpelfria. Nu är det ju ett önskemål att så mycket som möjligt få svenska kurser noterade i utlandet, och den saken bör man därför icke genom stämpelbeläggning söka motverka. Jag har velat påpeka den inkonsequens, som ligger deri, att medan checker, dragna i utlandet i utländskt mynt, icke äro stämpelbelagda, så skulle checker, som dragas i svenskt mynt, beläggas med stämpel.

Jag yrkar bifall till herr Fredholms förslag.

Herr Elowson: Då detta ärende var före i kammaren sista gången, tycktes stämningen vara sådan, att kammaren icke var belåten med bevillningsutskottets hemställan, utan yrkande gjordes om återremiss. Man var fullt medveten om, att Första Kammaren hade fattat sitt beslut, och då kunde man vänta, efter vedertagen praxis, att utskottet skulle komma med hemställan till Andra Kammaren att fatta beslut i sjelfva saken. Jag vill icke inlåta mig på någon konstitutionel undersökning, om detta är ett riktigt förfaringssätt eller icke, men emellertid väntade man, att en sådan hemställan skulle göras. Då

*Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)*

Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)

således Andra Kammaren fattade beslut om återremiss, kunde man deraf draga den slutsats, att kammaren icke var belåten med utskottets hemställan, sådan den förelåg. Med afseende å hvad vi hade att vänta, tog jag mig friheten hemställa, att någon af bevillningsutskottets ledamöter skulle godhetsfullt åtaga sig att redigera ett förslag, som kunde framläggas för kammaren, och om hvilket kammaren kunde besluta. Detta har nu gjorts af herr Fredholm, och jag vill härför uttala min tacksamhet till honom.

Man skulle kunna ifrågasätta, om det icke vore lika bra och kanske bättre, om man uti stämpelförordningen införde bestämmelsen »Check fri», men jag skall icke göra något yrkande härom, utan jag skall förena mig med herr Fredholm i hans yrkande, som jag anser hafva stora fördelar.

En ärad talare, som är ledamot af bevillningsutskottet, erinrade derom, att en bank, och särskildt riksbanken, skulle kunna genom ett bref anmoda en annan bank, till exempel i Danmark eller Norge, att utbetala penningar. Ja, det skulle den kunna göra, men jag tror icke, att det är vanligt, att banker på detta sätt utanordna penningar genom bref, utan de inlägga en auvisning i brefvet; men enligt talarens förslag skulle riksbanken underlåta att inlägga auvisningen blott för att befria sig från stämpelafgift. Jag tror icke, att detta är fullt riktigt.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att checklagen antagits först vid innevarande riksdag och således är en fullkomlig nyhet för oss svenskar, och då tror jag, att det är skäl att låta anstå med stämpelbeläggning af checken i andra fall än de, som framgå utaf den af herr Fredholm föreslagna redaktionen.

Det har sagts, att frågan icke skulle vara af synnerligen stor vikt, men det kan dock vara af betydelse att få checken i vidsträckt omfattning använd såsom internationellt betalningsmedel. Vid likvider man och man emellan inom landet skulle den enligt utskottets formulering icke stämpelbeläggas, men det är också af vikt, att den kan i vissa fall utan stämpel användas såsom betalningsmedel från Sverige till utlandet.

Jag kan icke annat än finna, att den af herr Fredholm föreslagna redaktionen har siua stora fördelar, och då checklagstiftningen är mycket ny här i landet, är det ett ytterligare skäl för mig att anhålla om bifall till herr Fredholms yrkande.

Herr Fredholm: Då Riksdagen gjorde den förändring i stämpelförordningen med afseende å vaxlar, som nyligen skett, så var afsigten dermed att göra inrikes vaxlar fria från stämpel, men icke att göra någon ändring i stämpelbeläggningen af utrikes vaxlar, och detta har icke heller skett i den formulering, som rubriken vaxel fått i nya stämpelförordningen, med undantag allenast för avstavaxlar från utlandet, ställda att betalas i bank här i landet, hvilka förut varit fria från stämpel. Dessa hafva emellertid nu ej under rubriken vaxel blif-

vit fritagna från stämpel, och jag vill icke påstå, att detta skett med hänsyn till att vi skulle få en checklag till stånd. Men hvilket motivet varit, det spelar härvid ingen roll, ty när vi fått checken såsom ett nytt betalningsmedel, så ersätter den hvad avistavaxeln förut var, och då fordrar konsekvensen och logiken, såsom jag i motsats mot en ärad ledamot i bevillningsutskottet uppfattar dem, att man icke skall stämpelbelägga det nya betalningsmedlet, checken, som skall träda i stället för avistavaxeln. Ett sådant tillvägagående är ju icke något annat än att bibehålla hvad som förut varit stadgadt i fråga om utländska vaxlar. Hvad man ville, när man gjorde ändring i vaxelns stämpelbeläggning, var ju att frigöra inrikes vaxlarna från stämpel, men icke att göra någon ändring med afseende å stämpelbeläggningen af de utländska, och detta gör man faktiskt icke, om man nu antager föreliggande förslag, ty då, men icke annars, blir förhållandet med afseende å de senare detsamma nu som före den nyligen vidtagna förändringen i vaxelstämpeln.

Angående
stämpelafgift
för check.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren det af herr Fredholm framställda yrkande.

§ 4.

Angående
tullen å blom-
mor m. m.

Föredrogs vidare bevillningsutskottets memorial n:o 23, i anledning af återremiss af punkterna 19:o)—22:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 15 i anledning af väckta motioner om ändringar i tullbevillningen.

Bevillningsutskottet hade i sitt betänkande n:o 15 punkterna 19:o)—22:o) hemställt:

19:o) att tullsatsen för *naturliga, afskurna blommor* måtte höjas till 5 kronor för kilogram;

20:o) att rubriken n:o 45 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Blommor:

naturliga, afskurna *eller med rötter försedda,*

äfvensom qvistar och blad, friska eller torkade, ej specificerade:
till prydnad användbara, lösa eller sammanbundna:

blommor ;

21:o) att gällande tullsats å naturliga qvistar och blad måtte bibehållas oförändrad; samt

22:o) att gällande tullsats å lefvande växter jemväl måtte bibehållas oförändrad.

Vid behandling af nämnda punkter hade begge kamrarna återförvisat desamma till utskottet.

Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)

Utskottet, som icke funnit anledning frågå hvad utskottet hemställt i punkterna 19:o), 21:o) och 22:o), hemställde i nu föreliggande memorial:

1:o) att tullsatsen för naturliga, afskurna blommor måtte höjas till 5 kronor för kilogram;

2:o) att under rubriken »Växter, lefvande» i tulltaxan införes följande:

Ann. 3. Växter, som inkomma med knoppar eller blommor, men utan jord, skola tullbehandlas såsom »Blommor, naturliga, afskurna, till prydnad användbara blommor»;

3:o) att gällande tullsats å naturliga qvistar och blad måtte bibehållas oförändrad; samt

4:o) att gällande tullsats å lefvande växter jemväl måtte bibehållas oförändrad.»

Häremot hade reservation anmälts af herr *Fredholm*.

Efter föredragning till en början af *punkten 1* begärdes ordet af

Herr *Fredholm*, som yttrade: Jag skall i afseende å föredragningen af detta betänkande tillåta mig att föreslå, att diskussionen må röra sig om alla fyra punkterna, men beslut fattas i hvarje punkt särskildt.

Denna hemställan bifölls.

Sedan herr vice talmannen i anledning häraf låtit uppläsa jemväl punkterna 2:o)—4:o), lemnades ordet å nyo till

Herr *Fredholm*, som nu anförde: Då detta ärende förra gången förevar i kammaren, sökte jag ådalägga, att genom den föreslagna höjningen af tullen på lefvande blommor från 3 till 5 kronor man förvandlade hvad som förut varit en lyxtull till en skyddstull, och att den näring, som skulle genom denna tull skyddas, i mina ögon icke var af den beskaffenhet, att det förefans skäl uti att på lagstiftningens väg uppmuntra densamma, detta helt enkelt därför, att den icke grundar sig på den naturliga förutsättning, som jag anser utgöra vilkoret för att en näring skall gynnas och uppmuntras. Jag skall emellertid icke nu uppehålla mig vid denna sida af frågan.

Hvarför denna kammare liksom Första Kammaren återremitterade ärendet, var på grund af den formulering, som utskottet hade gifvit

åt rubriken *blommor*, deri det infört orden *eller med rötter försedda*. Orsaken till detta tillägg var en af våra trädgårdsmästare uttalad önskan att förhindra importen af liljekonvaljer och tulpaner jemte några andra blommor på det sätt, som förut hade skett, nemligen så, att man då införde dessa lefvande blommor till en del försedda med rötter antingen så, att endast några blommor i bundteu hade sina rötter qvar, eller så, att de delvis voro försedda med rötter. Genom att tillvägagå på detta sätt hade man lyckats få dessa lefvande blommor tullbehandlade som lefvande växter, d. v. s. efter 10 öre per kilogram, under det att de rätteligen bort draga en tull af 3 kronor pr kilogram. Det var för att förebygga detta, som utskottet infickat förbemälda ord i rubriken. Utskottets försök var emellertid fullkomligt misslyckadt, emedan det icke kunde i praktiken genomföras. Nu har utskottet sökt afhjelpa det påpekade missförhållandet på annat sätt, nemligen genom att införa under rubriken lefvande växter en anmärkning, som lyder: »Växter, som inkomma med knoppar eller blommor, men utan jord, skola tullbehandlas såsom »*Blommor*, naturliga, afskurna, till prydnad användbara blommor.»

Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)

Till en början ber jag få nämna, att den olägenhet, öfver hvilken man klagat, tyckes mig redan vara afhjelpat, då, enligt hvad för mig berättats, tullstyrelsen utfärdat ett cirkulär till underordnade myndigheter, att för den händelse lefvande blommor skulle inkomma med rötter, så skola de tullbehandlas såsom blommor, om det förefinnes anledning att antaga, det blommorna införas på detta sätt i afsigt att få dem belagda med lägre tull. Derigenom, att de då skola tullbehandlas efter den för blommor gällande tullsats, synes mig, som sagdt, den anmärkta olägenheten vara afhjelpat.

Deremot kan det icke vara annat än i högsta måtto betänkligt att antaga ett förslag sådant som det, utskottet nu framlagt. Ty följden af att antaga detta skulle blifva, att man råkar ut för ännu värre olägenheter än dem, som man nu velat afhjelpa. Om detta förslag af Riksdagen antoges, skulle nemligen kunna inträffa, att import af telnings till träd och buskar, som infördes i afsigt att befrämja trädgårdsodlingen — icke blott odling af blommor vintertiden, utan trädgårdsodling i verklig mening — skulle så godt som omöjliggöras. Det förhåller sig härmed så, att det finnes åtskilliga träd och buskar, som knoppas genast vid vegetationens början. Om man då ville taga in dylika telnings från sydligare länder för att plantera dem här, skulle man icke kunna göra det, emedan plantering icke kan ske förr, än kälten gått ur jorden, och då hafva knopparna redan i någon mån slagit ut, när de framkommit hit. Plantorna skulle då påläggas en tull af 5 kr. pr kilogram, hvilket naturligtvis skulle vara liktydigt med ett importförbud.

Detta är blott en sida af saken, men i öfrigt tviflar jag på, att man genom förslaget skulle kunna förebygga hvad man afsett, nemligen att förhindra import af tulpaner och liljekonvaljer under rubrik

Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)

levfande växter, ty det är ju ingenting, som hindrar att packa i hop dem i trälådor och fylla jord på rötterna. Då skulle de väl behandlas såsom lefvande växter. Genom att tillvägagå på detta sätt uppkommer visserligen faktiskt någon tullförhöjning, på så sätt nemligen, att tullen äfven skulle drabba lådan, men då tullen på lefvande växter icke är högre än 10 öre pr kilogram, under det man föreslagit, att blommor skulle draga en tull af 5 kr. pr kilogram, så kunna herrarne väl förstå, att, då tullvinsten blir så hög, sådana försök icke skola underlåtas.

Det kan vidare hända, att, då växter, som äro försedda med knoppar, införas packade i korgar med jord, jorden faller bort, och om då tulltjenstemännen taga upp växterna och anse, att det icke fans tillräckligt med jord på rötterna, skulle man då för dem få betala en tull af 5 kr. pr kilogram? Är man verkligen angelägen om att hindra förvecklingar vid tullbehandlingen, skall man icke antaga ett sådant förslag som utskottets, ty förhållandet skulle derigenom endast förvärras.

Tager man i betraktande, att det missförhållande, man vill afhjelpa, efter hvad jag förut sagt, redan är afhjelpat, och vidare, att man här kan framhålla betydande olägenheter för våra trädgårdsodlare, derigenom att man för dem omöjliggör införseln af träd och buskar just vid den tid, då de skola planteras, så torde herrarne finna nödvändigheten af att afslå åtminstone den anmärkning, som af utskottet här fogats till rubriken lefvande växter.

Hvad förslaget för öfrigt afser, eller en höjning af tullen från 3 till 5 kr., så beror ju ett bifall till denna tullförhöjning på hvars och ens uppfattning om nyttan och gagnet af en sådan tull. För min del är jag öfvertygad om, att en sådan åtgärd icke är gagnelig, utan tvärtom rent af skadlig, nemligen så till vida, att den åtminstone till en del kommer att öfverföra den inkomst, som staten nu har af denna lyx-tull, från statsverket och till trädgårdsodlarna.

Herr talman! Jag skall be att få yrka afslag å utskottets förslag i första och andra punkterna.

Herr friherre von Schwerin yttrade: Jag skall vara helt kort i denna fråga. Jag har icke reserverat mig mot detta betänkande, men detta beror allenast på formella skäl. Då nemligen återremiss skett, har jag icke ansett mig böra reservera mig, när jag icke reserverat mig mot utskottets förra hemställan. Jag kan emellertid icke neka till, att orsaken, hvarför jag icke reserverat mig mot utskottets förra betänkande, var den, att jag då icke fått en del upplysningar, som jag senare erhållit. Jag kan nämna, att för några år sedan hade vi icke någon tull på blommor, sedan lade man på en tull af 30 öre per kilogram, som sedan ökades först till 2 kr. och sedan till 3 kr. per kg. Nu föreslås att höja tullen till 5 kr. per kg., men herrarne veta mycket väl, att de i saken intresserade påyrka en tull af ända till 15 kr. per kg. Häraf framgår, att den tull af 5 kr. per kg., som nu begäres, är

endast ett steg på vägen. Jag för min del kan emellertid icke vara med om att höja denna tull så betydligt. Det är väl sant, att blommor icke väga så mycket, men man må likväl komma i håg, att vid tullbehandlingen räknas jemväl packning och dylikt. Vidare måste man besinna, att blommor, som komma från utlandet, kunna få ligga länge på vägen i följd af ishinder, jernvägstågs fördröjande och dylikt, och att man därför riskerar, att en stor del af dem blir förderfvad, men förutsatt också, att de komma fram i rätt tid, så är dock alltid en stor del af dem vissnad. Derfor tror jag, att tullskyddet redan nu är tillräckligt högt. Skall man tillmötesgå de fordringar, som nu framställas, så tror jag, att man med afseende å denna tull kommer till samma resultat, som det jag en gång hörde en sörmländsk gods-egare önska. Han sade, att vi måste hafva en tull å kamelior af 50 öre per styck. På min fråga om anledningen härtill svarade han, att i Köpenhamn kamelior producerades till ett pris af 50 öre per styck, men att han på sin egendom i Södermanland icke kunde frambringa dem till ett pris af mindre än 1 krona och att de därför måste påläggas en tull af 50 öre per styck. Jag tror, att vi också skulle få höja denna tull på samma sätt.

Man har kallat denna tull en lyxtull. Ja, men denna lyx, att vi taga in för några tusen kronor blommor om vintern, tror jag icke bör efterhållas allt för mycket, och jag anser, att redan en tull af 5 kr. är för mycket.

Jag ber att få instämma i det slut, hvartill herr Fredholm kommit, och att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Redelius: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men jag ber att få säga några ord med anledning af herr Fredholms yttrande, att odlande af blommor icke skulle vara en naturlig näring för vårt land. Med anledning häraf ber jag att få nämna, att vårt land tvärtom lämpar sig mycket väl för blomsterodling, såväl på kalljord som under glas. En hel mängd blommor kunna, enligt hvad man numera funnit, odlas på kalljord, som man förut trodde icke skulle kunna stå ut med vårt klimat. Detta herr Fredholms skäl tror jag således icke är mycket värdt.

Vidare yttrades, att det skulle vara betänkligt för trädgårdsodlare i allmänhet, till och med för dem, som odla träd och buskar, om man på grund af denna tull icke skulle kunna såsom förut obehindradt införa sådana. För min del kan jag emellertid icke förstå, huru träd och buskar skulle kunna införas under namn af blommor. Men vidare får jag säga, att jag tror, att det rent af skulle vara till fördel, om vi icke finge införa färdiga träd från utlandet, utan frambringade sådana sjelfva genom frösådd och ympning, ty på det sättet skulle man få hårdigare stammar och varaktigare träd. Jag tror, att jag kan säga detta rent af såsom sakkunnig, ty jag har sjelf odlat och dragit upp träd, och jag kan för min del tryggt stå för det påståen-

*Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)*

Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)

det, att träd, som uppammas inom landet, äro bättre och varaktigare än de, som införas utifrån. Detta skäl tror jag således heller icke är att hålla på. Men jag anser emellertid, att hela detta resonnement om träd och buskar går alldeles på sidan om saken, ty såsom jag nyss nämnde, kan man väl icke föra in träd under namn af blommor.

Och hvad nu beträffar blommor, som tagas in från utlandet, tror jag icke, att sådana kunna betraktas annorlunda än som lyxartiklar, och föredrager någon sådana från utlandet framför dem, som odlas inom landet, så tycker jag, att han därför gerna kan få betala litet mera. Vi kunna odla tillräckligt med blommor för vårt eget behof utan att behöfva i så hög grad taga in sådana utifrån.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Mallmin*.

Herr Lovén: Jag skall icke tillåta mig att upptaga kammarens tid med att tala om mina åsikter om tullen, utan ber endast att i likhet med herr Fredholm få påpeka, att den anmärkning, som utskottet föreslagit, tydligen är felaktig, ty jag vågar säga, att hvarje buske och träd har knoppar. Detta kan icke bestridas. De äro visserligen utvecklade i vanliga fall, men de finnas der likväl. Skulle nu tulltjenstemännen afgöra, huru mycket utvecklade knoppar skola vara för att växterna skola tullbeläggas? Jag ber herrarne besinna, huruvida det kan vara lämpligt att bestämma någonting sådant, som naturligtvis i sjelfva verket skulle komma att verka såsom ett importförbud för buskar och träd.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Fredholm: Herr talman! Då jag förra gången hade ordet, ville jag icke uppehålla kammarens tid, och då jag därför tillät mig säga, att den blomsterodling, hvarom här är fråga, var en för vårt land onaturlig näring, så trodde jag, att kammarens ledamöter skulle i det sammanhang, hvari detta uttryck stod till hvad jag förra gången uttalade, fatta hvad jag dermed menade.

Det kan naturligtvis icke komma i fråga, att jag skulle vilja kalla odlingen af blommor för en onaturlig näring, vare sig den sker på kalljord eller i drifhus, såvida den kan försiggå utan tullskydd. Och tullskydd behöfves icke, då vi hafva sol, men vintertiden, då vi icke hafva sol, vill man hafva tullskydd, och detta icke blott med fem kronor, utan med femton kronor per kilogram, för att blomsterodling då skall göras möjlig. Det är denna odling af blommor vintertiden, som jag åsyftade, då jag talade om en onaturlig näring.

Hvad beträffar den farhåga, jag uttalade derom, att man genom antagande af utskottets förslag angående tillägg i tulltaxan under rubriken »Växter, lefvande» skulle omöjliggöra import af telningar till träd och buskar, så tyckes den talare, jag åsyftade, icke mena, att

deraf skulle föraledas någon olägenhet. Enligt hans förmenande skulle ett förbud mot sådan införsel icke vara annat än önskligt, särskildt då det gäller fruktträd. Jag afsåg emellertid icke fruktträd, utan jag åsyftade en mängd andra plantor och prydnadsväxter, som vi öfver allt här i landet plantera, såsom syrener, prunusarter, ribesarter, magnolia och andra växter, hvilka det är lämpligt att utifrån införa, när man skall plantera om vårarne. Jag ville förebygga, att man genom antagandet af utskottets förslag till tulltaxebestämmelse skulle omöjliggöra sådan införsel, och därför var jag, såsom en vän af trädgårdsodling, angelägen om att kammaren skulle afslå utskottets förslag.

*Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)*

Herr Bergendahl: Herr vice talman! Då Riksdagen första gången införde tull på naturliga blommor, qvistar, blad och växter, så lærer, enligt hvad jag nyss hörde af herr Fredholm, meningens hafva varit den, att det var en lyxtull, som då infördes. Det må nu vara så, att herr Fredholm har rätt, men om också denna tull således skulle vara att anse såsom en lyxtull, så är det äfven berättigadt, att lyxen får betalas något mera, än förhållandet förut varit, då det visat sig, att denna lyx utvecklats i så hög grad, som nu är fallet, då den inverkar på odlingen af de inhemska växter, som kunna odlas här i landet, men som nu införas utifrån.

Det har visat sig af statistiken, att en ofantlig stegring af importen i detta hänseende egt rum. Detta har föranlett motionärerna, då det kommit till deras kännedom, huru angelägna våra trädgårdsodlare äro att få sitt tillbörliga skydd, att gå deras önsknings till mötes, men motionärerna hafva dock icke ansett sig kunna gå så långt i sin hemställan i detta afseende, som trädgårdsodlarna önskat.

Det har visat sig på senare tider, att äfven inom trädgårdsodlaryrket ett försök att följa utlandets föredömen egt rum. Enligt den statistik, som finnes från år 1890, fans det då icke mindre än 3,470 trädgårdsodlare inom landet, och man har beräknat, att antalet nu sannolikt uppgår till omkring 4,000. Af dessa 4,000 trädgårdsodlare är det sannolikt omkring sjuttiofem procent, som sysselsätta sig med trädgårdsodling såsom affär. Man har också beräknat, att dessa sistnämnde i medeltal använda fem arbetare hvar, hvilket gör omkring femton tusen om året. Om man jemför dem med blomsterhandlarne i vårt land, så finner man, att dessa jemförelsevis sysselsätta ett ringa antal.

Det må ju ock vara berättigadt, vare sig man vill betrakta denna tull såsom skyddstull eller såsom lyxtull, att den förmögnare och burgnare får betala något mer för sina blommor och för sina växter, då i sammanhang dermed en stor del af den obemedlade befolkningen kan få arbete.

Nu har herr Fredholm här yttrat, att, då han nämnde, att det vore en onaturlig näring, han menade, att den så vore, då den bedrefves under vintern. Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet

Angående
tullen å blom-
mor m. m.
(Forts.)

på, att uti tulltaxan äro lökar fria, tulpan-, liljekonvalje-, hyacintlökar m. fl. Meningen med en sådan tullfrihet har varit, att just trädgårdsodlare skulle kunna få drifva dessa under vinterns lopp i drifhus för att derigenom få sin tillbörliga förtjenst. Hade det icke varit meningen, hade naturligtvis icke för dessa lökar bestämts tullfrihet.

Så talas det om, att denna anmärkning i tulltaxan under rubriken »Växter» skulle vara olämplig, därför att det står: »växter, som inkomma med knoppar», hvarigenom skulle omöjliggöras en del växters intagande, såsom syrener m. fl. buskar, som, då de komma utifrån, kunna vara försedda med knoppar. Ja, då man särskildt nämnde syrener, hemställer jag, om icke syrenerna äro bland våra inhemska växter, som man icke behöfver taga in utifrån. Men om verkligan förhållandet skulle vara det, att man vill taga in sådana utifrån, eller vill föra in fruktträd, såsom ock här nämndes, tror jag verkligan, att generaltullstyrelsen gifver sådana instruktioner, att icke det kan blifva fråga om, att sådana misstag skulle begås, att, såsom de ärade representanterna på stockholmsbänken, herrar Fredholm och Lovén, nyss sade, tullen skulle kunna blifva detsamma som importförbud.

Då man nu talar om, att denna tull vore oerhörd och att den skulle höja prisen så orimligt, vill jag blott nämna ett par exempel. För närvarande stå 100 rosor med tull, inköp och frakt till ett pris af 13 kr. 30 öre, d. v. s. per ros ungefär 13 öre; med en sådan förhöjning af tullen, som motionärerna ifrågasatt och utskottet hemställt om, nemligen till 5 kr., skulle tullen ökas med 3 öre per ros; således skulle hvarje ros kosta 16 öre. En krysanthemum kostar för närvarande med den nuvarande tullen 23 öre. Genom en tullförhöjning skulle priset ökas med 6 öre, således till 29 öre. Mångfaldiga sådana exempel kunde angifvas. Men just sådana blommor som dessa rosor och krysanthemum begagna ju endast den förmögnare, och han måtte väl kunna bära en sådan liten tull.

Nu hafva motionärerna hemställt, att det skulle blifva tullförhöjning i afseende på qvistar och blad å växter. Men utskottet har icke ansett skäl föreligga att gå in på detta förslag, just på grund af att dessa qvistar och blad ju kunna begagnas äfven utaf den mindre bemedlade befolkningen.

Huru jag än ser denna sak, kan jag icke finna annat, än att man bör medgifva, att, på samma gång det är en lyxtull, det onekligen också är en skyddstull, och då denna lyxtull drabbar de förmögnare, och skyddstullen ästadkommer arbete för en mängd af den fattigare befolkningen, ber jag, herr vice talman, att få hemställa till kammaren om bifall till utskottets hemställan uti förevarande punkt.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Beträffande punkten 1 hade derunder yrkats dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag derå. Herr vice talmannen gaf propositioner å hvardera af dessa yrkanden och fann propositionen på bifall till utskottets

hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

*Angående
tullen å blom-
mor n. m.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 111 ja mot 87 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

I fråga om utskottets i punkten 2:o) gjorda hemställan hade likaledes yrkats dels bifall till densamma och dels afslag derå; och gaf herr vice talmannen propositioner å båda dessa yrkanden, af hvilka det, som afsåg bifall till utskottets hemställan, af herr vice talmannen förklarades hafva flertalets mening för sig. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i andra punkten af förevarande memorial n:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 60 nej; hvadan utskottets hemställan bifallits jemväl i denna del.

Punkterna 3 och 4

Biföllos.

Angående
tullen å
melass.

§ 5.

Vid föredragning af bevillningsutskottets betänkande n:o 24 i anledning af väckt motion om nedsättning af tullen å melass, i hvilket betänkande utskottet, med afstyrkande af berörda, inom Andra Kammaren af herr *L. Eriksson* i Bäck afgifna motion n:o 139, hemställde, att nu gällande tullsats å melass måtte bibehållas oförändrad, begärdes ordet af

Herr Fredholm, som yttrade: Den motion, bevillningsutskottet här afstyrkt, synes mig vara förtjent af någon uppmärksamhet från kammarens sida först och främst af det skäl, att den tullsats, hvarti motionären begär nedsättning, utgår med $2\frac{1}{2}$ gånger varans värde. En så hög tullsats är uppenbarligen ett importförbud. Men dessförutom har denna fråga i mina ögon en icke så liten nationalekonomisk betydelse.

Melassen utgör ungefär 3% af betvigten och uppgår vid våra sockerbruk till en kvantitet, som man kan uppskatta till 20,000 tons om året — den varierar olika år allt efter som tillverkningen är stor eller liten — samt innehåller mellan 44 och 50 % socker. Denna stora sockerhalt gör, att melassen, om man skulle beräkna dess värde efter sockerhalten, och sockret efter 35 öre per kilo., skulle hafva ett teoretiskt värde af ungefär $3\frac{1}{4}$ millioner kronor. Men denna melass kan nu i verkligheten icke realiseras till högre pris än omkring 800,000 kronor, emedan man icke kan sälja den till högre pris än 4 öre per kilo. Detta pris är dock nu något högre än för några år sedan, då det var endast $2\frac{1}{2}$ öre.

Det vill synas mig uppenbart, att om man skulle kunna tillgodogöra sig sockerhalten i melassen på ett bättre sätt, än nu sker, skulle den derigenom få ett ökad värde och då också för sockerindustrien medföra större nytta och gagn. Nu användes melass till bränvinsbränning och kreatursutfodring. Men det är tydligt, att den ock på grund af sin stora sockerhalt skulle kunna användas som sötämne. Denna synpunkt är synnerligen förtjent af uppmärksamhet, om man dermed sammanställer det förhållandet, att vår import af sirup uppgår till omkring 14,000 tons om året, en import, som ökats i ovanligt hög grad på grund deraf, att, sedan raffinering af rörsocker här i landet upphört, vi här icke kunnat få sirup af egen tillverkning, som varit användbar för hushållsbehof. Sirupen har en sockerhalt af 70 %, hvarför, om det skulle låta sig göra att omvandla melassen till sirup, hela vår produktion af melass icke skulle räcka till att förse hela befolkningen med dess behof af sirup.

Andra sätt att tillgodogöra sig melassen gifvas äfven. Man kan taga ut sötämnet derur för att deraf tillverka socker. Detta sätt kan ju tyckas vara det närmast till hands liggande, och man har också gjort detta i Tyskland, der man har en massa fabriker, som ur melass

uttaga sockret, hvilket sedan ingår i sockerförbrukningen. En sådan fabrik kan årligen uttaga socker ur 24,000 tons melass, d. v. s. en enda fabrik skulle här i landet vara tillräckligt för att tillgodogöra sockret i all den melass, som här produceras. Att man icke redan gjort detta, beror helt enkelt derpå, att det icke ligger i sockerfabrikanternas intresse att så göra. För dem är det mera enkelt och icke förenadt med någon extra omkostnad att behandla melassen som en affallsprodukt, när marknadens behof ändock fullt fylles af det råsocker, de producera. Skulle det återigen kunna lyckas att göra sirup af melass, då skulle dermed hela produktionen af melass inom landet dertill kunna upparbetas, men då skulle också icke återstå någonting till kreatursfoder, och dock har, som vi veta, melass för detta ändamål blifvit mycket använd under senare tider.

Det är just med hänsyn dertill, jag hade tänkt mig, att man bort fästa afseende vid motionärens förslag om nedsättning i tullen på melass, för att, derest förbrukningen af melass ökades i så stor skala, att hvad vi sjelfva tillverkade icke räckte till, möjlighet att kunna införa melass utifrån icke på grund af tullen skulle vara utestängd.

Emellertid är det ett ganska delikat spörsmål att afgöra, huru stor, tullen å melass rätteligen bör vara. Man måste dervid taga hänsyn till, att man icke genom att göra tullen å melass för låg motverkar andra industrier. Sådant skulle dock förhållandet kunna blifva, om melass genom allt för billigt pris komme att få en större användning till bränvinsbränning. Denna melassens användning skulle då inverka menligt på potatisodlingen. Men lyckligtvis förhåller det sig så, att om priset på melass uppgår till 5 öre per kilo, är det omöjligt att med ekonomisk fördel använda den vid bränvinsbränning. Om man dertför bestämde tullsatsen så, att priset å melass icke kunde understiga 5 öre, hade man afvärijt den faran. Men deremot går det å andra sidan icke an att sätta tullen på melass för högt, emedan, om man det gör, man omöjliggör dess användning till kreatursfoder, och i betraktande af melassens näringsvärde, jemfördt med andra billigare fodermedel, torde det icke vara möjligt att med fördel använda melass till utfodring, om priset öfverstiger 6 öre per kilo. Men i betraktande af att priset i landet är 4 öre, kunde man tillmötesgå båda dessa kraf, om man bestämde tullen till 2 öre. Man skulle då kunna här införa melass från Tyskland, som då med tullen pålagd här stode i pris af 6 öre, hvilket vore högre, än att den kunde användas till bränvinsbränning, men dock icke så högt, att derigenom omöjliggjordes dess användning till kreatursfoder, och på samma gång skulle man ock kunna få tillfälle att af melass tillverka sirup.

Då nu motionären emellertid har föreslagit en tullsats af 5 öre per kilo, synes det mig, som om det ändamål, som företrädesvis borde afses med en nedsättning i tullen, nemligen att göra melassen lättare tillgänglig såsom kreatursfoder, icke på det af honom föreslagna sättet kunde vinnas; och det är också ovisst, om en dylik nedsättning skulle

Angående
tullen å
melass.
(Forts.)

kunna medföra någon annan fördel. Det är dock sannolikt, att denna fråga om nedsättning i tullen i en snar framtid kan komma att tränga sig på oss för att fordra sin lösning. I Tyskland användes nemligen af hela den melass, som der produceras, 60 % för utvinnande af socker, 25 å 30 % till kreatursfoder samt 10 å 15 % till bränvinsbränning. Att vi här skulle vara i stånd att införa melass från Tyskland, det bör man kunna antaga deraf, att priset på melass der är lägre än här i Sverige, så att den med tillagd frakt må hända här skulle kunna erhållas för 4 öre per kilo.

Emellertid, som frågan nu ligger, torde väl för närvarande icke vara någonting att göra åt saken, då det lär vara ovisst, hurvida yrkande på nedsättning af tullen till 2 öre skulle kunna vinna någon framgång. För min del har jag dock icke kunnat underlåta att begagna mig af detta tillfälle för att här framhålla denna sak, som uti en snar framtid må hända kan få stor ekonomisk betydelse, såvida icke införseln af melass då omöjliggöres genom en tullsats sådan som den nu gällande, hvilken utgör $2\frac{1}{2}$ gånger varans värde. Äfven den, som är protektionist, borde känna sig tillfredsstäld, om tullen nedsattes till 2 öre, hvilket är 50 % af varans värde och således i och för sig en ganska aktningvärd tullsats.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att göra.

Vidare anförde:

Herr friherre von Schwerin: Jag beklagar, att de onekligen intressanta sakförhållanden, som min ärade vän herr Fredholm i afton framhållit, icke inom utskottet blifvit af honom meddelade, ty såsom herrarne se af detta betänkande, har herr Fredholm ej deltagit i affattandet deraf. Detta gör, att vi, som inom utskottet deltagit i förhandlingen af detta ärende utan att hafva fått höra dessa intressanta saker, ej nu äro i tillfälle att följa med alla dessa siffror samt möjligen i ett och annat kontrollera hans uppgifter.

Onekligt är, att herr Fredholm, såsom tydligt framträdde vid behandlingen af sjelfva sockerfrågan, nedlagt stor möda och mycket arbete på att komma in i dessa ärenden och att han har många framtidsvyer med afseende på dem. Jag vill nu alls ej säga, att icke jag möjligen om några år kommer att ställa mig på en liknande ståndpunkt, men jag ber att få upplysa kammaren derom, att ännu i fjor och än mer året derförut det ej var någon brist på melass, utan snarare tvärtom. Alla fabriker voro öfverhopade af melass, så att man ej visste, hvart man skulle göra af den. För några år sedan skickades melass till Frankrike i stora quantiteter, och herrarne veta väl, hvad deraf gjordes: den kom tillbaka under titeln af »prima jamaika-rom»; den brändes der och importerades delvis åter till Sverige. Emellertid lade fransmännen hög tull på melass. Det gjorde, att vi fingo behålla den. Vi höllo på att bli formligen öfversvämmade af melass

och måste bygga stora cisterner för att magasinera den. Nu hafva vi, till stort gagn och nytta för oss, kommit så långt, att man börjat använda den i stora quantiteter till kreatursutfodring. Vi ha anlagt fabriker i syfte att blanda upp den med andra fasta ämnen, såsom kli, foderkakor och dylikt, och det har verkligen börjat gå rätt bra. Jag kan emellertid försäkra, att, så vidt jag känner förhållandena i Skåne, vi icke lida någon brist på melass.

Herr Fredholms påstående är riktigt, att man i Tyskland tagit ut betydliga quantiteter socker ur melass. Det sker till en stor del genom den s. k. strontianmetoden, som lemnar stort utbyte, men är en dyr affär, hvars rentabilitet delvis beror på skatteförhållandena. Men såsom herrarne veta från de föregående debatterna här i kammaren, lida vi icke brist på socker i Sverige. Derför hafva vi ej behöfv af att producera mer socker, än det vi kunna få af betor; vi behöfv ej söka uttaga socker ur melass.

Härtill kommer, mina herrar, en sak, som verkligen är beaktansvärd, nemligen att det ur tullteknisk synpunkt är mycket svårt att skilja på sirup och melass. Hafva vi nu en tull på sirup af 10 öre pr kilogram, så lär det nog bli mycket svårt att bestämma en annan för melass.

Jag vill mycket väl erkänna, att den nuvarande tullsatsen är hög, men jag tror ändock, att saken tål vid att tänka på, och det är ju för närvarande ingen brådska med att få en förändring. Jag tror, att det fins mycket tänkvärdt i hvad herr Fredholm nyss yttrat i denna fråga, och jag hoppas, att vi en gång framdeles kunna få vidtagna en behöfelig ändring, men jag förmodar, att det för närvarande icke är just något annat att göra än att gå med på utskottets förslag, till hvilket jag får yrka bifall.

Herr Fredholm: Då den siste talaren framhållit, att jag icke inom utskottet redogjort för hvad jag nyss här yttrat i denna fråga, och detta — eller att jag icke tagit del i utskottets behandling af ärendet — skulle kunna betraktas såsom en stor försumlighet å min sida, så anser jag mig böra säga, att jag är temligen oskyldig till denna försummelse. Jag får nemligen upplysa, att, då ärendet behandlades å vederbörande afdelning inom utskottet, jag der var tillstädes och utvecklade denna sak mycket mer fullständigt än här. Att jag icke tillika gjorde detsamma i utskottet, berodde derpå, att dess sammanträde hölls dagen efter ett riksdagsplenium, som slutade kl. 1 på natten, och att jag därför råkade komma några minuter för sent till utskottets sammanträde, och då var nu förevarande fråga vid min ankomst redan afgjord.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr vice talmanen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

*Angående
tullen å
melass.
(Forts.)*

Om ändring i
bestämmelserna
rörande
postbevill-
ningen.

§ 6.

Till kammarens afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande postbevillningen.

I motion, n:o 30, inom Andra Kammaren hade herr *A. Norrman* föreslagit: att Riksdagen måtte besluta att genom skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana ändringar i nu gällande poststadga, att afgiften för rekommenderade inrikes bref nedsattes från tjugu till tio öre jemte vanlig befodringsafgift, samt att vigten å vanliga inrikes bref, som skola befordras för enkelt porto, måtte höjas till 25 gram.

Utskottet hemställde emellertid:

1:o) att den enligt gällande poststadga bestämda rekommendationsafgiften, 20 öre, måtte bibehållas oförändrad, samt

2:o) att den enligt samma stadga bestämda vigtsatsen, högst 15 gram, för bref, som befordras för enkelt porto, jemväl måtte bibehållas oförändrad.

Beträffande punkten 2:o) af utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herrar *Jansson* i Krakerud, *Olsson* i Sörnäs, *Lundström* och *Göransson*, hvilka ansett, att utskottet med anledning af herr *Norrmans* motion bort hemställa, det Riksdagen måtte besluta sådan ändring i poststadgan, att vigten å vanliga inrikes bref, som skola befordras för enkelt porto, bestämmes, i stället för 15 gram, till högst 20 gram.

Efter föredragning till en början af *punkten 1* anförde

Herr von Krusenstjerna: Motionärens förslag i denna punkt har nu icke vunnit understöd inom utskottet, och jag ämnar icke heller yrka bifall till hans framställning härutinnan.

För den händelse emellertid, att frågan en gång skulle återkomma, har jag velat såsom postman uttala önskvärdheten af en nedsättning i rekommendationsafgiften, såsom motionären förslagit, från 20 till 10 öre. Jag anser en sådan åtgärd påkallad, väl icke på de grunder, som motionären angifvit, ty hvad han yttrar om förhållandet mellan postanvisningar och rekommenderade bref tror jag icke skulle kunna i och för sig föranleda till en nedsättning, utan emedan jag tror, att en nedsättning i rekommendationsafgiften skulle vara det enda eller åtminstone det verksammaste medlet att förmå allmänheten frångå sin gamla vana att i vanliga bref inlägga penningar. Detta är en vana, som är ganska betänklig, emedan vanliga bref, med hänsyn till den ofantliga mängd, hvori de förekomma, icke kunna af postverket göras

till föremål för någon egentlig kontroll, hvilket åter har till följd, att detta allmänhetens bruk att i vanliga bref nedlägga penningar rent af uppmuntrar till brefstöld. För att förmå allmänheten öfvergifva detta bruk, torde det vara önskvärdt, att rekommendationsafgiften något nedsattes.

Om ändring i bestämmelserna rörande postbevillingen.
(Forts.)

Detta har också varit anledningen, hvarför man inom norska postverket nedsatt afgiften till det här ifrågasatta beloppet.

Men vidtager man en sådan åtgärd, bör man ock i sammanhang dermed vidtaga en annan, nemligen att nedsätta det belopp, hvarmed postverkets ersättningskyldighet för förkomna rekommenderade bref för närvarande utgår. Detta belopp är, såsom kammaren vet, 50 kronor, och utgör för dylika fall den högsta ersättning, som förekommer inom något postverk. Inom verdenspostföreningen — den internationella postutvexlingen — uppgår ersättningen till 50 francs eller 37 kronor 50 öre och inom våra grannländer till 20 kronor.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

I fråga derefter om *punkten 2* anförde:

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! För 25 eller 30 år sedan kunde ifrågavarande vigtsats vara lämplig, ty då använde man i allmänhet mycket tunnare papper. Derjemte var det i de flesta fall vanligt att icke begagna kuvert, utan sedan man skrifvit brefvet, vek man i hop det och förseglade det med munlack. Det gick därför för sig att skriva sina meddelanden på rätt stora ark, utan att man behöfde befara att öfverskrida en vigtsats af 15 gram. På senare tider hafva emellertid anspråken på papperets beskaffenhet stigit i ganska betydlig grad, papperet skall vara tjockt, så att bläcket icke slår igenom, hvarjemte man också anser sig böra fordra tjocka och tunga kuvert. Detta gör, att, om man nu skrifver bref på ett sådant papper och använder sådant kuvert, brefvets vikt i vanliga fall går öfver 15 gram.

Detta var naturligtvis icke meningen, då vigtsatsen nedsattes till 15 gram. Man beräknade väl icke då, att man inom en ganska snar framtid skulle börja använda så tjockt papper och att man i följd häraf icke skulle kunna få ett ark ordentligt skrifpapper afsändt för 10 öre. Samma förhållande inträffar också, om man begagnar postpapper och dervid, såsom ju ofta händer, har mycket att skriva, så att man måste begagna två vanliga postpappersark, och sedan inlägger dem i ett bra starkt och tjockt kuvert; äfven då går vigteu vanligtvis upp till 15 gram eller deröfver, och det fordras således 20 öre i porto äfven för ett sådant bref.

Dessa oegentligheter har jag tänkt skulle kunna afhjelpas på det sätt, att man höjde vigtsatsen från 15 till 20 gram. Generalpoststy-

Om ändring i
bestämmelserna rörande
postbevillningen.
(Forts.)

relsen har beräknat, att, om man skulle höja vigtsatsen från 15 till 25 gram, detta skulle för postverket komma att föranleda en minskning i dess inkomster af cirka 198,000 kronor. Med anledning häraf har jag för min del icke kunnat biträda motionen. Om man deremot höjde vigtsatsen till endast 20 gram, så tror jag icke, att postverket derigenom skulle göra någon nämnvärd förlust, och det helt enkelt därför, att, då nu breffven i många fall, för att icke säga de allra flesta, blifva för tunga, man brukar klippa af något på pappersarken, så att de kunna sändas med enkelt porto. Men det vore ju godt för allmänheten, om den kunde få slippa sådana besvärligheter och oegentligheter, och det är med anledning deraf, som jag och mina medreservanter yrkat på, att man måtte höja vigtsatsen för enkelt porto från 15 till 20 gram.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till den af oss afgifna reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Sörnäs, *Hultkrantz*, *Sundblad* och *Anderson* i Hasselbol.

Chefen för finansdepartementet, herr greve Wachtmeister: Med anledning af den siste talarens yrkande ber jag att få erinra om, att den inrikes vigtsatsen för enkelt porto för närvarande är i Sverige densamma som den, hvilken gäller icke allenast för den skandinaviska postsamfärdseln, utan äfven för andra länder, tillhörande verdenspostföreningen. Det måste föra med sig ganska betydande praktiska fördelar, att vigtsatserna äro lika inom de olika områdena för postsamfärdseln. Det inträffar nu mycket ofta, att stora mängder ofranckerade bref på ett postkontor inlemnas till befordran i sista stund, kort före postens afgang. För närvarande är det mycket lätt för en något så när van postexpeditör att utan vidare — blott genom att väga brefvet i handen — kunna känna, huruvida brefvet understiger eller öfverstiger den fastställda vigtsatsen. Men skulle man få olika vigtsatser för inrikes och utrikes bref, blefve det svårare för expedienten att använda detta sätt för vigstens bedömande.

Vida viktigare än denna omständighet är emellertid, att den föreslagna ändringen angående beräkningen af vigtsatsen träffar en af de centrala punkterna i det finansiella underlaget för postverkets förvaltning, nemligen beräkningen af vigtsatsen för det enkla portot för vanliga bref. Betydande auktoriteter på det postala området hafva ansett, att en höjning af vigtsatsen icke skall i likhet med sänkning af portot bidra till att öka breffvens antal, så att den förlust, postverket ju skulle komma att lida genom en höjning af vigtsatsens beräkning, icke blir ersatt genom en ökad brefffrekvens.

Nu är det visserligen sant, att postverkets finanser äro mycket goda, så att man på denna grund kunde anse en lindring i postbefordringsafgifterna vara berättigad; men jag vill ändå hemställa, huru-

vida icke en mera omsorgsfull utredning än den, som nu kunnat på kort tid af poststyrelsen presteras, vore af behovet påkallad, när det gäller en så betydelsefull vigtsats som just den för enkelt porto. Först efter det denna utredning egt rum, finge man då taga i öfvervägande, på hvilket sätt en lindring i postbefordringsafgifterna lämpligast kunde ernås. Det kunde ju tänkas, att lindringen skulle kunna beredas på ett annat sätt, lämpligare än det nu föreslagna.

Om ändring i bestämmelserna rörande postberillningen.
(Forts.)

För resten ber jag att få påpeka, att generalpoststyrelsen för närvarande är sysselsatt med ett omfattande förslag till ny löneroglering för postverkets personal, hvilket antagligen blir färdigt att nästa år föreläggas Riksdagen, och under sådana förhållanden torde den nuvarande tidpunkten vara mindre lämpligt vald för vidtagande af en nedläggning i postverkets inkomster, innan man ännu varit i tillfälle att se, hvilket inflytande på postverkets finanser en sådan förändring i löneförhållandena komme att utöfva.

Det är endast för att erinra om dessa omständigheter, som jag velat säga dessa ord.

Herr friherre von Schwerin: Till det af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförda har jag icke mycket att tillägga; men eftersom jag begärt ordet redan innan han yttrade sig, så vill jag dock säga några ord.

Utskottet har egentligen gått ut från, att med vigtsatsens höjning en stor minskning i inkomsterna skulle uppstå; det är nemligen fråga om en sådan till ett belopp af icke mindre än 215,000 kronor.

Det är visserligen sant, att postverket under de senare åren, tack vare såväl den utmärkta skötsel, som kommit detsamma till del, som den stora korrespondensen i vårt land, lemnat ett afsevärdt öfverskott, men det är dock icke så länge sedan, som postverket icke bar sig, och därför anser jag, att man bör vara försiktig med att nedsätta vigtsatsen. Visserligen synes det nu, som om dess finanser komma att gå i hop, men jag tror, att ännu återstår mycket, innan postverket blir fullt färdigt. Det skall nemligen anskaffa en del direkta postförbindelser med utlandet, hvarmed andra länder i rikt mått bestå sig, och härtill kommer framför allt, att svenska postverket naturenligen drifves att skaffa sig goda lokaler i städerna. I detta afseende hafva vi gjort en god begynnelse, då vi beslutat uppförandet af ett nytt, mycket välbehöfligt posthus här i Stockholm, hvilket jag för min del hoppas måtte vara tilltaget i tillräckligt stor skala, då erfarenheten från utlandets städer visat, att ehuru man bygger stort, såsom man tycker, så finner man dock efter några år, att det ändock är för litet. Äfven i Malmö är det meningen att uppföra ett nytt posthus. Kommer man till Tysklands städer, så finner man, att postverket i närheten af hvarje jernvägsstation, och helst sammanbyggda dermed, har sina egna lokaler, beqväma för allmänheten och inbesparande utgifter.

Här föreligga således mycket stora utgifter för det svenska post-

Om ändring i bestämmelserna rörande postbevillingen. (Forts.) verket, och då motionen går ut derpå att minska dess inkomster med omkring en half million kronor, så har utskottet icke velat vara med derom.

För förslaget i den föregående punkten hade man ju mycket större sympatier, ty nedsattes afgiften för rekommenderade bref, så blef naturligen freqvensen mycket större. Beträffande åter förslaget i denna punkt vågar jag påstå, att, om vigtsatsen nedsättes på sätt motionären föreslagit, postverket gör en förlust på ett par hundra tusen kronor.

Det har framhållits i sammanhang härmed, att man skulle komma att rekommendera alla penningförsändelser, och det vore ju önskvärdt, men för min del tror jag dock, att anledningen, hvarför man ofta icke rekommenderar penningförsändelser, icke är afgiften på de trettio örena, utan det besvär, som är förenadt med utfäendet af ett rekommenderadt bref.

Om jag skall skicka ett bref med 5 eller 10 kronor till en person på landet, så skall denne person först erhålla en avis om detta bref. På många ställen på landet går posten endast ett par gånger i veckan. Denna avis skall sedan sändas tillbaka till posten, och mycket ofta händer det, att det fordras, och detta med rätta, ett par vittnen, som intyga, att namnteckningen är egenhändigt skrifven. Understundom fordras det äfven vittnen för att utfä penningförsändelsen. Allt detta besvär gör, att folk har dragit sig för att sända småsummor under rekommendation.

Jag anhåller emellertid att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Jansson i Krakernd: Herr talman! Den siste ärade talaren yttrade, att, om reservationen bifölles, det skulle uppstå en förlust för postverket på 200,000 kronor. Jag vill emellertid upplysa om, att detta är ett misstag. Om motionärens förslag skulle bifallas, så har generalpoststyrelsen förklarat, att portoinkomsterna skulle i rundt tal minskas med 198,000 kronor, men motionären har påyrkat eu vighthöjning från 15 till 25 gram, under det att vi i reservationen yrkat på, att vigten skulle höjas från 15 till 20 gram. Det är således en mycket stor skilnad på vigtsatser, och följaktligen kan ett bifall till vår reservation icke leda till samma resultat, som om Riksdagen bifaller motionärens förslag.

Det har från statsrådsbänken uttalats farhågor för, att det skulle komma att befordras mera bref, i händelse vigtsatsen höjdes, och att detta således skulle medföra ökad arbete för postverket. Detta kan jag för min del icke fatta, ty priset blir i alla fall tio öre, och jag kan icke förstå, att folk skall skriva mera bref därför, att man höjer vigtsatsen från 15 till 20 gram. Man bereder dem endast den fördel, att, om de hafva ett ark, som väger fullt 15 gram, de slippa att klippa af något på brefpapperet eller att rivva sönder kuvertet och borttaga lackstämpeln och sedan åter klistra igen det. Det har inträffat, att bref, försedda med lackstämpel, hafva varit så tunga, att

de vägt fullt 15 gram, men att, då man rifvit bort lacket, vigten icke gått upp till 15 gram, hvarför man då fått skicka dem för 10 öre.

Jag har velat framhålla detta för att visa, att postverket i många fall icke skulle få minskade inkomster, äfven om man beredde allmänheten den lättnad, att den skall kunna få på ett porto skicka ett ark lämpligt papper, med de anspråk, man numera har på papper.

Det anfördes äfven, att posttjenstemännen nu kunna känna, när ett bref väger 15 gram. Ja, det vill jag ingalunda bestrida, men om en posttjensteman kan känna, att ett bref icke väger fullt 15 gram, så bör han lika väl kunna känna, att det icke väger fullt 20 gram. 20 gram äro i alla fall mera än 15, och de tynga följaktligen något mera i handen. Således synes det mig, att man icke bör fästa något afseende vid detta skäl.

Af den utaf generalpoststyrelsen i ämnet verkställda utredning framgår, såsom jag redan nämnt, att, i händelse motionärens förslag bifölles, postverket skulle göra en förlust på 198,000 kronor, men man kan vara öfvertygad om, att, om reservationen bifalles, postverket icke kommer att förlora mera än hälften af detta belopp. Denna förlust för posten skulle dock medföra stora bekvämligheter för den korresponderande allmänheten. Derför synes det mig icke vara någon risk att bifälla reservationen, till hvilken jag fortfarande anhåller att få yrka bifall.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag tror i alla fall, att det är skäl att vara försiktig, då det gäller att besluta något sådant som detta. Vi veta ju, att nuvarande vigtsats är densamma, som gäller i andra länder, hvarom öfverenskommelse träffats i världspostkonventionen af den 4 juli 1891. Kan det under sådana förhållanden vara skäl att utan föregående utredning och utan någon öfverenskommelse med andra länder ändra vigtsatsen för bref, som befordras för enkelt porto, och derigenom ställa så till, att det blir olika vigtbestämmelser för befordran af bref inom vårt eget land och utlandet, till exempel till Danmark och Tyskland? Jag tror, att, om man fäster sig vid de summor, som svenska postverket har att utbetala för åtskilliga ändamål, det nog ändå finnes placering för nu befintliga öfverskott. Vi veta, att vi hafva att bygga ett mycket stort och dyrbart posthus här i Stockholm, hvilket kostar en enorm summa. Vidare skola vi bygga ett nytt posthus i Helsingborg och ett mycket stort och präktigt i Malmö. Allt detta kommer nog att taga i anspråk sådana summor, att något öfverskott af postmedel icke lär vara att emotse.

För närvarande kan man sända en icke så liten skrifvelse på ett brefkort för 5 öre och för 10 öre skicka två fullskrifna postpappersark. Jag har sjelf många gånger utan anmärkning — och jag vet, att äfven många andra gjort detsamma — skickat två vanliga postpappersark för enkelt porto eller 10 öre. Kan man då verkligen påstå, att detta är en dyr brefafgift? För min del tror jag, att vi

Om ändring i bestämmelserna rörande postbevillingen.
(FORTS.)

Om ändring i åtminstone för närvarande icke kunna fordra någon nedsättning i bestämmelserna rörande postbevillingen.
(Forts.)

vigtsatsen; vi kunna ju framdeles komma derhän, men jag tror, att en sådan nedsättning bör föregås af en utredning, så att man icke får svårare att sända bref till närmaste grannland än inom vårt eget land. Jag anser således, att en förändring i nu gällande vigtsats, sådan den af motionären föreslagna, bör föregås af en fullständigare utredning än den här föreliggande.

Vidare skall jag, eftersom jag har ordet och då vi från statsrådsbänken hört, att vi hafva att förvänta en vidtomfattande löne-reglering för postverkets tjänstemän, be att få uttala den förhoppning, att denna löne-reglering, om den nödvändigt skall komma, måtte, innan den kommer fram till Riksdagen, föregås af en omsorgsfull och noggrann pröfning, så att vi slippa de förfärliga strider, som alltid pläga åtfölja sådana frågor.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergendahl! Herr vice talman! Om kammaren skulle bifalla reservationen, så tror jag, att kammaren skulle handla med förbundna ögon, ty vi hafva icke reda på, hvilket ekonomiskt resultat, som skulle följa af en sådan höjning af vigtsatsen, som reservanterna föreslagit.

Nu har vice ordföranden i bevillningsutskottet nyss angifvit, att en höjning af vigtsatsen till 25 gram skulle medföra för postverket en förlust af omkring 200,000 kronor, men ingen utredning föreligger i fråga om den utaf reservanterna föreslagna förhöjning till 20 gram. Huru mycket postverket skulle härpå förlora i inkomst, vet man icke, och jag föreställer mig, att kammaren således icke kan känna sig villig att bifalla reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr vice talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan jemväl i denna del.

Punkten 3.

Vidare hade i motion, n:o 184, herr *O. Eklund* i Stockholm föreslagit, att Riksdagen måtte nedsätta det inländska korsbandsportot för vanliga trycksaker från 4 öre till 2 öre per 50 gram, dock att lägsta porto skulle vara 4 öre (vid lokalbefordran 2 öre).

Utskottet hemställde emellertid:

att nu stadgade afgifter för befordran mellan inrikes orter af trycksaksförsändelser, som ej utgöras af inländska tidningar och tidskrifter, måtte bibehållas oförändrade.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Eklund i Stockholm: Det förslag, som jag tagit mig friheten att framställa i föreliggande motion, synes mig värdt någon uppmärksamhet och behjertande.

Såsom jag i motionen framhållit, är för närvarande gällande porto för korsbandsförsändelser, då det är fråga om tidningar och tidskrifter, ett öre per 50 gram, men då det gäller andra trycksaker, såsom t. ex. böcker, 4 öre per 50 gram. Jag vill då först framnålla, att det synes mig vara berättigadt att uttala den förmodan, att, om postverket kan befordra tidningar och tidskrifter efter ett porto af 1 öre pr 50 gram, det icke skall behöfva fordras en fyra gånger så hög afgift för befordring af andra slag af trycksaker, såsom böcker.

Om jag nu jemför portot för vanligt korsband med brefportot och ser till, i hvilket förhållande de olika portosatserna stå till hvarandra, så finner jag, att det porto, jag har att betala för ett korsband, har till det enkla brefkortet förhållandet 4: 10, då det gäller inländska korsband; men gäller det utländska korsband, så är korsbandsportot endast en fjerdedel af det enkla brefportot. Ty jag kan skicka böcker till Amerika efter en portosats af 5 öre pr 50 gram. Men för samma bok till Södertelje får jag betala efter 4 öre. Om således en bok till Amerika kostar 40 öre, så kostar den 32 öre till Södertelje. Jag anser, att detta förhållande är orimligt och att det borde vara annorlunda.

Jemför jag återigen korsbandsportot med det inländska paketportot, förefaller korsbandsportot äfvenledes allt för högt. Som jag i min motion påpekade, går det ända derhän, att, då försändelsen väger $\frac{1}{3}$ kg., korsbandsportot blir mycket dyrare än portot för paket; såsom korsband kostar försändelsen 40 öre, men såsom paket 30 öre. Detta synes mig oegentligt äfven af den anledningen, att det är mycket större besvär såväl för afsändaren som för posten att handhafva expeditionen af paket. Man skall slå in dem omsorgsfullt, skriva adresslappar till dem, och äfven postverket har mycket större besvär med dem, emedan de skola registreras, än med korsband, om hvilka man blott slår ett enkelt omslag och hvilka utan vidare af posten skickas i väg.

Här om året nedsattes efter framställning af Kongl. Maj:ts portot för åtminstone större paket, och det synes mig, att i samband dermed borde framställning gjorts om nedsättning i portot för korsband, hvarigenom dessa orimligheter skulle undvikits, som bestå i att en försändelse, som faktiskt är af mera lättexpedierad natur än en annan, skall blifva dyrare.

Generalpoststyrelsen har satts i tillfälle att uttala sig om denna framställning af mig. Poststyrelsen har i sin skrifvelse hvarken afstyrkt eller tillstyrkt framställningen. Den har sagt, att postverket skulle förlora i rundt tal omkring 40,000 kronor, under förutsättning att denna art af försändelser icke skulle komma att ökas, men att det är mycket antagligt, att en ökning kommer att ega rum, och att post-

Om ändring i bestämmelserna rörande postbevillingen.
(Forts.)

Om ändring i
bestämmelser-
na rörande
postbevill-
ningen.
(Forts.)

verket i så fall åtminstone i viss mån skulle få ersättning för den eventuella förlusten. Visserligen har poststyrelsen äfven påpekat, att möjligen härigenom framkallas behof af ökning i det redan nu strängt anlidade utrymmet i åtskilliga jernvägspostkupéer o. s. v. Men i alla fall kan man icke af poststyrelsens resonnement finna, att den afstyrker framställningen. Den har icke heller tillstyrkt den, utan yttrat sig mycket objektivt derom.

Hvad nu utskottets afslagsyrkande angår, så får jag säga, att jag finner det ganska intetsägande, för att icke säga egendomligt. Utskottet erkänner till en början, att det förefinnes en ganska stor skilnad mellan portot för tidningar och tidskrifter samt för andra trycksaker; men sedan säger utskottet, att denna »omständighet dock enligt utskottets åsigt icke utmärker, att portosatserna för sistberörda varuslag äro för höga, utan snarare beror derpå, att portosatserna för tidningar och tidskrifter äro synnerligen låga.»

Det synes mig, att konsekvensen af en sådan uppfattning ovilkorligen skulle vara den, att man borde höja portot för tidningar och tidskrifter, då man anser, att det är »synnerligen» lågt, hvilket synes mig säga ungefär det samma som *allt för långt*.

Sedan framhåller utskottet helt kategoriskt: »något behof af den utaf motionären påyrkade nedsättningen anser utskottet icke förefinnas». Jag för min del kan icke förstå, att utskottet, utan att föreligger någon som helst undersökning, kan påstå något sådant. Jag, som sysselsatt mig med utsändande af trycksaker i egenskap af boktryckare och förläggare, kan intyga, att det göres starkt behof af denna nedsättning, ty det händer många gånger, att man icke kan skicka böcker, därför att portokostnaderna äro för höga. Och vidare menar jag, att nedsättningen är af behofvet påkallad särskildt af den anledningen, att genom bifall till en framställning sådan som min man skulle hindra det ofog, som under de senare åren verkligen bedrifvits, i det att personer, som utgifva skrifter, böcker och så vidare, taga sig för att utgifva dem i form af tidskrifter endast och allenast för att vid deras försändande få tillgodonjuta det lägre portot. Detta är en sak, som man mycket lätt kan öfvertyga sig om genom att genomgå poststyrelsens taxa öfver svenska tidningar. Der finner man en hel mängd af sådana tidskrifter, hvilkas enda uppgift är att lemna den, som prenumererar på dessa alster, en bok. Arbetet är icke annat än en bok, men man har skaffat sig tillståndsbevis och gifver ut det på regelbundna dagar endast för att få denna nedsättning i portot. Ett slut på detta skulle man vinna genom att antaga ett förslag om nedsättning af korsbandsportot.

Jag skulle vilja anhålla hos chefen för finansdepartementet, att, då de frågor, vi nyss behandlat, komma att enligt hans uppgift underkastas pröfning hos generalpoststyrelsen, han ville se till, att äfven den fråga, jag här vidrört, tages under behandling.

Då jag anser, att i min motion anförts mycket talande skäl för

min framställning — skäl, som utskottet icke ens sökt att vederlägga; — jag vill särskildt framhålla, att utskottet icke till bemötande upp-tagit min jmförelse med postpaket — tager jag mig friheten att yrka bifall till min motion.

Om ändring i bestämmelserna rörande postbevillingen.
(Forts)

Herr Meyer: Herr talman! Hvad först och främst beträffar jmförelsen mellan portosatserna för korsband och paket, som motionären åberopat, ber jag att få påpeka, att man icke gerna kan göra en sådan jmförelse, därför att korsband behandlas på ett mycket gynsammare sätt af postverket än paket, i det att korsband få en mycket hastigare befordran än paket, till följd hvaraf det är uppenbart, att dessa båda portosatser icke få med hvarandra jmföras.

Den ärade motionären har väl också utgått från en jmförelse med portot för tidningar, och han anser för sin del, att då portot för tidningar är så lågt, som det är, så skulle man också kunna sänka portot för andra korsbandsförsändelser. Men deri ligger just olikheten mellan honom och utskottet. Utskottet anser för sin del, att det icke är portosatserna för andra trycksaker, som äro för höga, utan att det suarare är tidningsportot, som är för lågt. Men utskottet kan naturligtvis ändock icke, som motionären menade, föreslå Riksdagen att höja portot för tidningar, därför att alldeles särskild hänsyn ju tagits till tidningar, när man satt portot så lågt, som man gjort.

Den ärade motionären yttrade vidare, att poststyrelsen ju icke afstyrkt hans motion. Men jag tror, att om man rätt läser det utlåtande, som utskottet fått från poststyrelsen, skall man finna, att poststyrelsen icke önskar någon nedsättning i portot för korsband. Dels påpekar poststyrelsen, att det skulle blifva en förlust på omkring 40,000 kronor, dels säger den, att, om denna förlust minskas derigenom, att det blir flere korsbandsförsändelser att expediera och följaktligen större inkomst på dem, detta skulle medföra stora kostnader, hvarför poststyrelsen icke finner sig föranlåten att rekommendera framställningen.

Det är på dessa skäl, utskottet funnit sig föranlåtet att afstyrka bifall till motionen. Och för min del yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarlund: Herr talman! Om man i fråga om de två förut här i afton debatterade portosatserna möjligen kunnat vara tveksam, huruvida de ifrågasatta förändringarna äro befogade eller icke, borde det om det nu föreliggande förslaget icke råda minsta tvekan. Ty om någon framställning om ändring i nu gällande postportosatser är befogad, så är det just den föreliggande. Man kan knappt tänka sig något mera oeffterättligt i afseende på portosatser än de för vanligt korsband.

Som allmän regel i fråga om postportosatser gäller väl det, att ju större säkerhet jag har, att en försändelse kommer fram, och ju större ersättning jag får, derest den går förlorad, desto mera får jag

Om ändring i
bestämmelser-
na rörande
postbevill-
ningen.
(Forts.)

betala i porto. Och tvärt om, ju mindre säkerheten är, att försändel-
sen kommer fram, och ju mindre ersättning jag får, om den går för-
lorad, desto mindre bör jag betala. Låt oss se till, huru det förhåller
sig här.

Om jag lemnar ett paket på posten, skall posttjenstemannen
skrifva in detta och lemna ett qvitto. Går det förloradt, får jag ersät-
tning. Men ett korsband lägger jag utan vidare i en låda och står
sjelf risken.

Gör man en jemförelse mellan portosatserna, finner man t. ex.,
att om jag skickar ett paket på 5 kg., får jag betala 30 öre. Men
tager jag en bok på 5 kg. och lägger in den i korsband, får jag be-
tala 40 öre. Tager jag en eller ett par böcker, som väga 9 kg., och
jag är nog enfaldig att tro, att det skall blifva billigare att skicka
dem som korsband, och därför befordrar dem på sådant sätt, så skall
jag finna, att de kosta 72 öre, under det att de som postpaket icke
skulle kostat mer än 50 öre. Har jag ett större bokpaket på 2 kg.,
så kostar det som korsband icke mindre än 1 krona 60 öre, men för
detsamma som paket slipper jag betala mera än 1 krona. Finnes det
någon rim och reson i sådana portosatser?

Hvad blir följden af detta? Naturligtvis den, att jag så litet
som möjligt använder korsbandssättet, utan i stället antingen skickar
det på jernvägen som ilgods eller också skickar det som postpaket.
Ett paket till Arvika om 2 kg. kostar såsom ilgods endast 40 öre,
men för detsamma såsom korsband får jag betala icke mindre än 1
krona 60 öre.

Nu har utskottet åberopat väsentligen två skäl mot en reform.
Det första är, att något behof af den af motionären påyrkade ned-
sättningen icke förefinnes. Med samma skäl kan man naturligtvis
säga, att något behof af hela denna anordning med korsband icke
förefinnes, eftersom man kan låta bli att skicka någonting som kors-
band, utan i stället som paket.

Utskottets andra skäl är det, att det möjligen skulle komma att
medföra ökade kostnader, i fall trafiken blefve större. Så resonerar
icke en förständig affärsman. Han tänker som så: ju mera jag ut-
vidgar min verksamhet, desto större kostnader får jag visserligen sjelf,
men förtjenar också mera. I det åberopade utlåtandet från general-
poststyrelsen har icke heller visats, att icke postverket skulle kunna
med god förtjenst befordra dessa korsband mot ett porto med den
ifrågasatta nedsättningen.

Det har varit med ganska stort intresse, som jag studerat den
tabell, som står på sid. 11, en tablå, uppgjord af en statistiker i
kongl. generalpoststyrelsen. Man finner af denna tablå, att, trots det
nuvarande höga korsbandsportot, det ändå finnes personer, som äro
nog oförståndiga att sända böcker och dylikt såsom korsband, äfven om
vigten uppgår till 4 hektogram och deröfver, i hvilket fall det blir
billigare att anlita paketposten. Man finner sålunda t. ex., att en eller

flera personer hafva under de ifrågavarande räkningsdagarne afsändt 27 korsband, vägende hvart och ett 8 hektogram. För dessa hafva afsändarne fått betala sammanlagdt 17 kronor 28 öre, under det att portot, derest de anlitat paketposten, skulle hafva uppgått till endast 13 kronor 50 öre. Naturligtvis ha de allra flesta låtit försändelserna behandlas såsom korsband i den tron, att detta skulle ställa sig billigare. Sedan de nu blifvit bedragna härutinnan och funnit, att man har en så abderitisk bestämmelse som den här är i fråga, komma de naturligtvis icke att en annan gång låta sina försändelser gå såsom korsband, utan skola i stället anlita paketposten. Men på en sådan omständighet som folks okunnighet om huru det för närvarande ställer sig har generalpoststyrelsen här grundat en tablå, angifvande, huru mycket postverket skulle komma att förlora, i fall motionärens önsningar blefve uppfyllda.

Om ändring i bestämmelserna rörande postbeviljningen.
(Forts.)

Förutom hvad utskottet här anfört, har den föregående talaren åberopat ett nytt skäl att icke bevilja denna nedsättning. Han ansåg, att man icke kan göra en jemförelse mellan ett paket och ett korsband, ty korsbandet vinner hastigare befordran än paketet. Ja, eftersom paketet skall undergå noggrannare behandling, kan det icke alltid afgå med första post. Men om en person requirerar en bok från Stockholm eller från någon annan plats, så torde det för honom betyda ganska litet, om han får boken 1 à 2 dagar förr eller senare. Hufvudsaken är, att det för honom ställer sig billigt. Denna invändning betyder således efter mitt förmenande rakt ingenting.

Hvarför jag tagit till orda i denna fråga, är egentligen därför, att jag är af den åsigten, att en nedsättning i korsbandsportot skulle vara af ganska stor kulturel betydelse. Läslusten bland folket är uti tilltagande. Det är då af vigt och betydelse, att folket kan få en god och nyttig läsning. Men böcker äro, som vi veta, dyra, och det finnes icke boklädor öfver allt, utan för dem, som bo i aflägsnare orter, är det förenadt med ganska stora kostnader att anskaffa en bok. Om en person, som är bosatt på någon aflägsnare ort, vill komma i besittning af en bok, hvars pris i handeln uppgår till en krona, måste han requirera den hos närmaste bokhandel eller hos förläggaren, och detta kommer, på grund af det nuvarande korsbandsportot, att medföra afsevärda kostnader. En sådan bok kommer kanske att kosta honom 1 krona 50 öre, innan han får densamma. Genom en förnuffigare korsbandsportsats skulle här en stor lättnad kunna vinnas för den stora allmänheten. Ty man må icke tro, att det är förläggaren, som betalar dessa porton, utan det är just den stora allmänheten.

Nu kan jag medgifva, att det är ganska kinkigt för Riksdagen att i en sådan fråga som denna på rak arm fatta beslut, och jag har därför trott, att det skulle vara lämpligast, att Riksdagen icke direkt beslutade den af motionären ifrågasatta nedsättningen, utan i stället afläte en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan

Om ändring i bestämmelserna rörande postbevillingen. (Forts.)

ändring i gällande bestämmelser angående det inländska korsbandsportot för vanliga trycksaker, att nedsättning i nämnda porto eger rum, så att detsamma alltid kommer att understiga motsvarande porto för paket. Men då Första Kammaren redan bifallit utskottets afstyrkande hemställan, tjenar ju ett förslag om skrivelse till intet, enär deraf icke något resultat skulle vinnas. Under sådana förhållanden skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till motionärens förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppypningen i riket.

§ 7.

Härefter förekom till behandling lagutskottets utlåtande n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skyddskoppypningen i riket.

Genom proposition, n:o 2, af den 3 december 1897, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till *Förordning angående skyddskoppypningen i riket*, men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr vice talman, mina herrar! Såsom det torde vara herrarne bekant, har Första Kammaren mot utskottets hemställan bifallit § 1 och till utskottet återremitterat öfriga paragrafer i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående skyddskoppypningen i riket. Enligt mitt förmenande skulle det vara synnerligen önskvärdt, att denna kammare komme till samma beslut, så att lagutskottet finge tillfälle att ingå i en detaljerad pröfning af Kongl. Maj:ts förslag och sedermera göra sin hemställan i ärendet till kammaren.

Jag vågar påstå, att ärendet är af den vikt och af den ömtåliga beskaffenhet, att Kongl. Maj:ts proposition bör af Riksdagen noga prövas, innan den lemnas utan bifall — jag hoppas till och med, att en sådan närmare pröfning skall kunna föranleda ett motsatt resultat. Jag kan väl i utskottets utlåtande spåra ett visst missnöje öfver att Kongl. Maj:t i år kommit tillbaka med en proposition, som förlidet års Riksdag, då densamma, om än med ett något annorlunda beskaffadt innehåll, förelåg, afslagit. Men, mina herrar, jag anser mig hafva haft fullgiltig anledning att hemställa till Kongl. Maj:t att återkomma med denna fråga. Det är väl bekant, att allmänheten ofta nog har an-

märkningar, för att icke säga beskyllningar, mot vederbörande myndigheter, såväl då dessa myndigheter förmenas hafva gjort något, som icke skulle vara det rätta, som ock då de underlåta något, som förmenas vara af behofvet påkalladt. Och i förevarande fall är verkliga en förändring af högsta behof påkallad. Det har därför, enligt min tanke, varit min skyldighet att på allt sätt främja det kraftiga initiativ, som i detta ärende tagits af medicinalstyrelsen. Man kan ju fråga: hvarför åtminstone icke dröja ett eller annat år? Ja, äfven den frågan anser jag vara mycket lätt att besvara. Den, som vid föregående riksdag och äfven vid denna af de handlingar, som föreligga, sett, hvilket besvär och omfattande arbete, ett dylikt ärende kräfver vid den förberedande behandlingen, hvilken mängd af myndigheter, som måste höras, den kan lätt förstå, att man icke gerna släpper en proposition, som kostat så mycken möda, utan att den, så vidt möjligt är, må leda till något resultat. Bli den äfven nu afslagen och ärendet sålunda först efter åtskilliga års förlopp skall komma åter, då måste å nyo en liknande förberedande behandling ega rum. Såsom synes af utskottets betänkande, hafva i detta ärende hörts alla Kongl. Maj:ts befallningshafvande i riket, alla förste provinsialläkare, alla domkapitel, undervisningsstyrelser, direktioner öfver veterinärinstitutet, generalpoststyrelsen och statskontoret.

Utskottet har vidare låtit förstå, att det icke, såsom både jag och många med mig trott, hufvudsakligen varit föreskrifter om obligatorisk revaccination, som föranledde Kongl. Maj:ts propositions fall vid förra riksdagen. Jag har haft stark anledning tro, att så varit fallet, i följd af den diskussion, som i ärendet fördes i Första Kammarerna, och särskildt det yttrande, som der afgafs af ordföranden i det sammansatta stats- och lagutskott, som då behandlat frågan. Denna obligatoriska revaccination är nu ur förslaget borttagen, icke därför, att Kongl. Maj:t härom ändrat uppfattning, utan därför, att det syntes bättre att vinna något än intet.

Det antyddes ock vid förra årets riksdag missnöje med de många bötesbestämmelserna. Om jag icke missminner mig, fäldes då under diskussionen något sådant uttryck som att, genom förslagets antagande, halfva Sverige skulle komma under polisuppsigt. Det är nu sa, mina herrar, att i samhället få många redan för andras trefnad underkasta sig rätt stora olägenheter. Men än mera har man kraf på, att den ene underkastar sig olägenheter för den andre, då det gäller helsa och lif; och smittkoppor äro ingen sak att leka med. Det är icke endast fråga om de många, som dö, utan äfven om den mängd, som insjuknar och visserligen kommer undan med lifvet, men genom sviter af dessa koppor få lidanden för hela sin lefnad. Hvad bötesbeloppens storlek beträffar, så är anmärkningen mot den enligt min tanke ogrundad. I nu gällande reglemente äro dessa böter bestämda till ett minimibelopp af kr. 1: 50, i den af Kongl. Maj:t nu föreslagna förordningen till 2 kr. Det är detta bötesbelopp, som i de allra flesta

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppymeningen i riket.
(Forts.)

Rörande för- fall skulle förekomma. Maximibeloppet är, så vidt det gäller den
slag till för- stora allmänheten, 20 kr. Man har således valt både maximi- och mi-
ordning angå- nimibeloppet i enlighet med helsovårdsstadgans bestämmelser uti lik-
ende skydds- artade fall.
koppympin-
gen i riket.

(Forts.)

Det sades äfven under diskussionen i Första Kammaren, att, om det endast varit fråga om partiella förändringar och förbättringar utaf de nuvarande föreskrifterna, utskottet visserligen icke skulle haft något emot att understöja Kongl. Maj:ts proposition. Nu påstår jag, att det hufvudsakligen är partiella anordningar, förbättringar och kompletteringar, som Kongl. Maj:ts propositioner, såväl den i år som den i fjol framlagda, innehålla. Medicinalstyrelsen säger i sitt ursprungliga utlåtande, att den med sin framställning afsett att åstadkomma icke så mycket en ny författning som icke mera en omarbetning af nu gällande bestämmelser, i syfte att de skulle blifva mera tydliga och öfverskådliga, men framför allt mera effektiva.

Utskottet sade i fjol och säger så naturligtvis äfven i år, eftersom det tryckt af utlåtandet från i fjol, att vårt folk har förtroende för de nuvarande bestämmelserna och att vaccinationen, sådan den bedrifves efter desamma, visat sig allt mera blifva en verklighet. Då säger jag: om nu Kongl. Maj:ts proposition innehåller likartade bestämmelser och blott afser att komplettera och göra de gamla effektiva, då bör detta väl icke kunna möta motstånd.

Men det är, ty värr, icke så, att de nuvarande bestämmelserna äro förtjenta af förtroende. Det är en illusion att ha förtroende till dem. Medicinalstyrelsen har visat, att massor af barn aldrig blifva vaccinerade. I Sverige födas årligen omkring 130,000 barn. Af dessa blifva endast 75 å 80 % vaccinerade. Drager jag ytterligare ifrån hela antalet de 10 å 11 % af de lefvande födda barnen, som vanligen dö under det första lefnadsåret, således före den tid, då barn i regel vaccineras, kvarstår dock ett så betydligt antal som 10, 12 å 15,000 barn om året, som aldrig blifva vaccinerade. Tänken eder, mina herrar, hvad detta antal efter hand skall blifva för en skara och hvilken farlig kontingent, såsom jag tror att medicinalstyrelsen uttrycker sig, dessa bilda, hvilka, vid en uppkommande farsot, alltid skola göra den mycket envis och omfattande.

Det är vidare, enligt officiella källor, af medicinalstyrelsen konstateradt, att många af de barn, som ympats, aldrig fått verkliga skyddskoppor, emedan det icke varit tillräcklig kontroll öfver, huruvida efter ympningen skyddskoppor slagit an på dem eller ej. Äfvenledes är det konstateradt, att åtskilliga af våra vaccinatorer äro i sitt yrke så litet kunniga, att de icke ens kunna säkert bedöma, huruvida de af dem vaccinerade och undersökta barnen haft skyddskoppor eller icke. Anse herrarne verkligen, att man med sådana fakta för ögonen kan påstå, att de nuvarande bestämmelserna äro förtroendeingifvande?

Jag skall, för att styrka mina påståenden, be att få uppläsa ett

mycket kort stycke ur medicinalstyrelsens utlåtande, hvilket skall tjena till belysning af hvad jag nu sagt. Medicinalstyrelsen yttrar:

»I den svåraste koppepidemi, som efter vaccinationens införande hemsökt vårt land, nemligen epidemien 1873—1875, hade man äfven rikligt tillfälle att konstatera detta faktum (härmed ses det kända förhållandet, att den ojemförligt största delen af koppsmittade bevisligen aldrig varit med skyddskoppor ympade). Särskildt i Stockholm, der vaccinationen då, enligt tillgängliga uppgifter, varit under lång tid synnerligen vårdslösad, uppträdde farsoten i hög grad våldsamt. Under det dödligheten i smittkoppor 1874 utgjorde för hela landet 93,6 på 100,000 invånare, uppgick samma siffra för hufvudstaden till den för nyare tider häpnadsväckande summan af 802 på 100,000 invånare. Alla stadens distriktsläkare framhålla i sina rapporter för nämnda år, att ett mycket stort procenttal ovaccinerade barn anträffats inom deras verksamhetsområde samt att smittkopporna just uppträdt bland dessa barn under synnerligen svåra former och med stor dödlighet. Exempelvis meddelades från ett distrikt, att af 355 i hemmen vårdade kopp-sjuka 154 varit ovaccinerade, och från andra håll att af 822 insjuknade 304 befunnits ovaccinerade.

Äfven den på senaste åren i Göteborg herskande koppepidemien gifver samma lärdom. I en nyligen afgifven embetsrapport från t. f. förste stadsläkaren i nämnda stad framhålles nemligen, att vaccinationen inom kommunen länge varit synnerligen försummad, så att t. ex. af 16,619 åren 1888—1892 lefvande födda barn endast 5,831 blifvit vaccinerade. Också visar redogörelsen för farsotens utbredning inom staden, att sjukdomen med förkärlek sökt sina offer bland de ovaccinerade. Af de koppsjuka barn, som från hösten 1893 till våren 1894 vårdats å stadens epidemisjukhus, voro nemligen icke mindre än 68 procent antecknade sasom med säkerhet ovaccinerade; enligt förste stadsläkarens meddelande torde dock procenten i verkligheten hafva varit långt större, ehuru någon vissnet härutinnan icke kunnat vinnas på grund af husförhörböckernas opålitlighet i fråga om vaccinationen.»

Jag tror, att, om kammaren, såsom jag, sätter lit till dessa uppgifter af medicinalstyrelsen, den har allt skäl att erkänna, att här finnas de rikligaste anledningar till att med kraft gripa in. Det är också därför, som jag vågar rekommendera Kongl. Maj:ts proposition till ytterligare uppmärksamhet genom återremiss till lagutskottet i och för vanlig behandling.

Herr Redelius: Herr vice talman, mina herrar! Jag vill börja med att hemställa om bifall till utskottets betänkande. Men jag vill tillika vitsorda, hvad vi nyss hört från statsrådsbänken, i två hänseenden, nemligen först och främst deruti, att ett så beskaffadt lagförslag som detta icke lämpligen bör af Riksdagen utan vidare antagas utan att det blifvit underkastadt en genomgående granskning uti ve-

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppympnin-gen i riket.
(Forts.)

*Börande för-
slag till för-
ordning angä-
ende skydds-
koppympnin-
gen i riket.
(Forts.)*

derbörande utskott. Om frågan nu, då vi hunnit så långt fram på riksdagen, återremitteras till utskottet, så blifver det visserligen, med hänsyn till den korta tid, som återstår, svårt att medhinna en sådan granskning, men naturligtvis är ju detta möjligt derigenom, att man dröjer något längre med riksdagens afslutande. Denna omständighet utgör ju sålunda icke något afgörande skäl. Jag vill derfor instämma i den åsigten, att om kammaren är benägen att antaga lagförslaget, så bör kammaren också återremittera detsamma.

Vidare vill jag vitsorda ett annat uttalande af herr statsrådet, nemligen att den sjukdom, som man vill söka hämma genom här ifrågavarande åtgärder, icke är något att leka med. Jag ber att i detta hänseende få i förbigående nämna, att jag sjelf varit i tillfälle att på nära håll se denna sjukdom, då kopporna härjade år 1874, vid hvilket tillfälle farsoten, efter hvad den vid utskottets betänkande fogade tabell utvisar, var svårast i Stockholm och närmast derefter i Östergötland, hvarest jag vid mina sjukbesök inom den socken, der jag då tjenstgjorde, hade tillfälle att lära känna omkring 200 sjukdomsfall. Men ändock tror jag icke, att den lagändring, hvarom här är fråga, kan sägas vara af högsta behof påkallad. Granskar man närmare uppgifterna från medicinalstyrelsen i deras helhet och särskildt de tabeller, som i år liksom i fjor bifogats utskottets betänkande, tror jag, att man skall finna — derest siffrornas riktighet godkännes, och i detta hänseende har ju ingen anmärkning framstälts — att desamma tala ett sådant språk, att utskottet kan vara berättigadt att säga, hvad det i sitt betänkande yttrat derom, att förhållandena i Sverige äro i detta hänseende tillfredsställande.

Det är visserligen sant — hvad som också blifvit anmärkt — att i fjor det sammansatta utskottet, till hvilket också jag hade äran att räknas, bland skälen för afslag anförde den ifrågaställda revaccinationen, och att det utskott, som jag i år tillhör — lagutskottet — i väsentliga delar åberopat samma förlidet års utskotts motivering och dervid äfven yttrat något om revaccinationen. Nu säges det, att denna är öfvergifven, men detta gäller dock endast delvis. Jag ber att i förbigående få i detta hänseende påpeka förslaget tredje paragraf, der det uttryckligen säges, att »hvar och en, som har tillsyn öfver skyddskoppympnigen eller bestyr dermed, bör låta sig angeläget vara att såväl i allmänhet som i synnerhet, då något fall af smittkoppor i orten yppats», befrämja revaccinationen. Denna är sålunda, såsom man finner, icke eftergifven, om än den för närvarande icke skulle påbjudas såsom obligatorisk. Mig synes dock, att en befallning till vissa underordnade myndigheter att låta sig angeläget vara att befordra revaccinationen i hvarje fall står nära ett påbud om obligatorisk ympning. Jag vill emellertid lemna detta, eftersom i detta lagförslag några påföljder icke äro stadgade för dem, som underlåta att låta revaccinera sig.

Men ändock kvarstår åtskilligt, som bjuder emot i år liksom i

fjor. Detta gäller icke blott om böterna, det gäller äfven om en del afgifter, förut okända afgifter, som skulle utgå i åtskilliga fall, der sådana förut icke förekommit. Vidare innebär också detta förslag, enligt min och äfven enligt utskottets uppfattning, något mer än en partiel förändring eller förbättring af det nuvarande. Det finnes så mycket nytt, att man torde kunna säga, att det här är fråga om en ny författning.

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppympnin- gen i riket.
(Forts.)

Det sattes vidare i fråga, huruvida det för närvarande kan i allmänhet finnas skäl till så synnerligen stort förtroende för det nuvarande vaccinationsväsendet. I detta hänseende finnas måhända olika uppfattning och olika meningar i olika orter. Det må nu så vara. Men jag tror mig våga säga, att det skulle uppstå ett icke ringa missnöje, derest detta lagförslag blefve utan vidare upphöjdt till lag.

Jag kommer nu till den af medicinalstyrelsen lemnade uppgiften, att det finnes massor af barn, som icke blifvit vaccinerade. Det har beräknats — såvidt jag hörde rätt — att endast omkring 80 % af alla barn blefve vaccinerade. Om man vidare beräknade antalet af de barn, som före vaccinationsålderns utgång afled, till 11 % af hela antalet, så skulle ändå återstå omkring 10 %, 10 à 12,000 barn, som aldrig blefve vaccinerade. Derom ber jag få säga, att det är ganska svårt att få en exakt siffra i detta hänseende, och jag dristar påstå, att medicinalstyrelsen sjelf icke förmår att här framlägga exakta siffror. Jag vågar påstå detta med stöd af den kännedom, jag har angående vaccineringen och längderna i de församlingar, der jag tjänstgjort. Det förhåller sig nemligen så, att denna vaccinering eger rum under sommarmånaderna, och då vaccineras naturligtvis icke alla barn, som födas det året. Man får sålunda olika längder, som icke kunna stämma öfverens. Detta är en anledning till bristande öfverensstämmelse mellan siffrorna. Men en annan och ännu viktigare är den, att, sedan längderna för året äro färdiga och äfven stundom afsända, man från vaccinatorer i angränsande församlingar ofta får in betyg, flera eller färre, rörande med framgång vaccinerade barn, som sålunda aldrig komma in i längderna.

Detta är en och annan af de ofta upprepade orsakerna till, att det icke kan stämma öfverens, och likaledes upptagas ju icke heller i vanliga fall de äldre, som vaccineras, i förteckningen öfver vaccinerade nyfödda barn under året. Jag tror därför, i korthet sagdt, att antalet vaccinerade är mycket större, än som kan inhemtas af längderna.

Hvad sedan beträffar vaccinatorernas större eller mindre skicklighet, vågar jag icke yttra mig derom. Det är en sak, om hvilken jag icke kan tilltro mig att afgifva något på sakkännedom grundadt omdöme. Men jag tror ändå, att man kan hafva skäl för att säga, att förhållandena äro tillfredsställande nog, som de äro, och det har icke visats ens af medicinalstyrelsen, att de i det stora hela taget kunna blifva bättre och på hvad sätt det nu skulle ske. Det föreliggande lagförslaget skulle naturligtvis vara den anvisade vägen; men

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppvymning i riket.
(Forts.)

mig synes, att det har så mycket emot sig, att jag hemställer, att kammaren måtte bifalla utskottets betänkande.

Häruti instämde herr *Rydberg*.

Herr Wallis: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall i olikhet med den siste ärade talaren icke inlåta mig på någon detaljkritik och icke heller på något detaljförsvar för Kongl. Maj:ts proposition, utan jag skall endast yttra mig om de allmänna principer, om hvilka i detta betänkande är taladt. Den allmänna princip, på hvilken hela det afstyrkande utlåtandet af lagutskottet hvilat, är den, att vi för närvarande genom de åtgärder, vi tagit mot smittkopporna, befinna oss i en så lycklig ställning, att vi i sjelfva verket hafva helt obetydligt att frukta af smittkopporna; och utskottet söker leda denna sin ytterst optimistiska och för detsamma säkerligen lyckliggörande tro i bevis genom användande af statistiskt material. Jag vill då säga, att, om utskottet studerat detta statistiska material så, som det bör studeras, om man vill göra det grundligt och vetenskapligt, utskottet skulle hafva kommit till en motsatt åskådning.

Utskottet har som bilaga lemnat ett utdrag af detta statistiska material i form af uppgifter om i smittkoppor insjuknade och döde under åren 1870—1894. Men detta är en missledande uppgift. Utskottet borde i stället hafva lemnat — alldeles såsom i Kongl. Maj:ts proposition till förra årets Riksdag — uppgift på hela antalet i smittkoppor döda under hela den period, under hvilken det nuvarande vaccinationssystemet förefunnits, denna, såsom af medicinalstyrelsen mångfaldiga gånger visats, enligt alla läkares och äfven andras åskådning bristfälliga metod att vaccinera.

Det torde för herrarne allesamman vara bekant, att, när för något mer än 100 år sedan — det är nu 102 år sedan — den första vaccineringsen skedde och man derigenom påvisade, att man kunde skydda menniskor emot smittkopporna genom vaccination, icke blott läkarecorpsen, utan äfven allmänheten hängaf sig åt den glada förhoppningen, att man för alltid krossat smittkoppornas välde. I stort sedt är detta också en sanning i afseende på kulturfolken. Ty om man jemför smittkopsstatistiken från förra århundradet med vår smittkopsstatistik, kan ingen undgå att se, att vaccinatinnen haft ett ofantligt lyckligt inflytande i afseende på sänkningen af mortaliteten.

Men studerar man saken närmare, skall man finna, att så väl i vårt land som i andra kulturländer, der man tillämpar samma system som vi — och det är i hög grad ofullkomligt — denna optimistiska tro på detta ofullkomliga vaccinationssystems skyddande förmåga rubbats och rubbats ganska snart. Den har rubbats derigenom, att det visat sig, att smittkopporna kommit igen och — ehuru de visserligen icke åstadkommit sådana för oss ofattliga härjningar som under förra århundradet på 1700-talet — dock åstadkommit ytterst afsevärd för-

ödelse bland befolkningen. Dessa härjningar hafva då förekommit en tid, så att det blifvit ett stigande af epidemien; hvarpå sjukdomen så småningom aftagit och sedan försvunnit, så att det blifvit samma ringa mortalitet som strax efter första tiden, då vaccinationen infördes, en tid, då mortaliteten var ytterst ringa. Den lyckliga tid, i hvilken vi nu befinna oss, är en sådan dalgång, d. v. s. djup sjunkning af siffrorna för smittkoppsdödligheten. Men en sådan har funnits förut i lika grad som den närvarande. Det fans en tid på 1840- och 1850-talet, då mortaliteten var precis lika låg som nu, och under denna lyckliga tid skulle man, om man resonerat i likhet med förra årets laguppskott, naturligtvis hafva tänkt sig: nu hafva vi gjort slut på smittkoppor; hädanefter komma vi icke vidare att lida af dem.

På 1840- och 1850-talet hyste man också sådana förhoppningar bland läkarne; man trodde, att man blifvit fri från smittkoppor. Men det visade sig, att man misstagit sig. Återigen kom en smittkopps-epidemi, och det visade sig, att den sista serien från 1860-talet till slutet af 1870-talet var värre än någon föregående allt sedan vaccinationens införande. För den, som icke haft tid eller lust att sätta sig in i detta siffermaterial, vill jag tillägga, att det visst är sant, att dessa härjningar voro bagateller emot hvad svenska folket led på 1700-talet. Men det var dock ytterst afsevärda härjningar. Jag vill påminna om, att år 1874, då denna serie af kring hela landet gående smittkopps-epidemier nådde sitt maximum, omkring 4,100 människor enligt statistiska centralbyråns uppgifter dogo och ungefär 5 å 6 gånger så många insjuknade. Herrarne torde finna, att ett antal dödsfall af 4,100, som motsvarar lika många döda som för närvarande i hufvudstaden under ett år af alla sjukdomar, är en mycket afsevärd förlust af människolif.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har mycket riktigt påpekat, att detta blott är en del af de förluster, som göras. Ty många af dem, som gå igenom denna sjukdom, bära minnen af densamma genom hela lifvet, som minskar deras arbetsförmåga och förmåga af lefnadsglädje. Vill man se efter, huru mycket folk denna serie af småepidemier bortryckt, kommer man upp till öfver 15,000 människor. Men när nu sedan denna tid icke någon förändring vidtagits i afseende på vårt enda verkliga medel emot denna ständiga smittkoppsfara, är det ju klart, att vi i själva verket fortfarande lefva med detta Damoclessvärd öfver hufvudet. Under sådana förhållanden vill jag för min del icke åtaga mig ansvaret att vara med om att nu taga bort den icke ringa möjlighet att minska denna risk, som antagandet af det föreliggande kongl. förslaget erbjuder.

Nu vill jag tillägga, att man kan göra den invändningen emot mig, att det visserligen är sant, att under denna tid af 10 år på 1840-talet mortaliteten var precis lika liten som för närvarande, men att den nuvarande perioden är mycket längre och redan uppgår till 20 år, samt att detta är ett bevis för, att vi nu sluppit ifrån faran

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppympningen i riket.

(Forts.)

Rörande för-
slag till för-
ordning angä-
ende skydds-
koppvympnin-
gen i riket.
(Forts.)

för smittkopporna. Jag vill då säga, att jag tror, att orsaken till, att denna period 'blifvit längre, är den, att helsovården under denna tid gått så mycket framåt och att specielt en sak af värde i detta hänseende inträffat, nemligen en ökad förmåga hos våra läkare att kunna i sin linda qväfva börjande epidemier genom isolering af de sjuke. Detta har lyckats här i Stockholm flere gånger, och jag vet, att det äfven skett på andra ställen i Sverige. Men, mina herrar, det har lyckats uteslutande der, hvarest man haft epidemiska sjukhus, till hvilka man kunnat föra de först smittade. Sådana finnas dock endast i de större städerna, och det är för öfrigt endast der, man har tillgång på läkare, som hafva sinnesnärvaro nog att genast med kraft och magt gripa in. Detta är deremot icke fallet i största delen af våra landsorter, der risken sålunda är alldeles densamma nu som för 30 à 40 år sedan att återfå dessa epidemier. Naturligtvis är det denna åskådning, som ligger till grund för den massa arbete, som — såsom redan påpekats af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet — blifvit utfördt af en mängd myndigheter, dervid jag vill påstå, att initiativet till detta arbete tagits och största delen deraf utförts af läkarecorpsen och i främsta rummet af medicinalstyrelsen.

Sedan jag nu framlagt dessa skäl till att jag icke kan se framtiden i så ljusa färger som lagutskottet, måste jag som den omedelbara konklusionen häraf anse, att något måste försökas för att göra vaccinationen mera effektiv. Deremot, då lagutskottet i olikhet med den siste ärade talaren icke gjort sig den ringaste möda att ingå på någon detaljkritik af Kongl. Maj:ts proposition, kan jag icke säga, huruvida jag skulle vara lifvad att en bloc antaga denna proposition. Det tror jag för närvarande ingen skall vilja göra, icke ens de, som i likhet med mig anse, att ett tungt ansvar hvilat på dem, som genom att förkasta propositionen minska våra utsigter att förhoppningsfullt kunna skåda framtiden till mötes i afseende på smittkoppafaran.

Jag har för närvarande icke något yrkande att göra; jag vill icke yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition utan vidare, men jag tror, att det lyckligaste beslut, som denna kammare nu skulle kunna komma till, vore detsamma, som Första Kammaren redan fattat i denna fråga. Vi skulle då, efter att hafva hört lagutskottets detaljkritik, kunna bestämma, huruvida en eller annan detalj i det kongl. förslaget bör modifieras.

Herr Björck: Efter det sakrika föredrag, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet och herr Wallis hållit i detta ämne, har jag icke mycket att tillägga. Jag vill blott säga, att min erfarenhet såsom läkare på landsbygden talar för, att vaccinationsstadgan icke är som den borde vara, utan att den bör förbättras. Då nu Kongl. Maj:t och medicinalstyrelsen och andra myndigheter hafva gjort sig så stort besvär att utarbета en sådan stadga, tror jag, att det vore oklokt, om

Andra Kammaren förkastade densamma; då skulle allt det myckna arbete, som nedlagts derpå, gå om intet.

Jag tror liksom föregående talare, att lagutskottet har sett förhållandena här i Sverige i allt för ljus dager. Derfor att vi för närvarande icke äro plägade af dessa epidemier, kunna vi icke för framtiden vara säkra för dem. Då nu lagutskottets ordförande i Första Kammaren har yrkat, att förslaget måtte återremitteras, vill det väl också säga, att lagutskottet känner på sig, att det vill granska förslaget noggrannare, än hvad det gjort. Jag skall därför be att få instämman i herr Wallis yrkande, att förslaget måtte återremitteras till lagutskottet.

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppymningen i riket.
(Forts.)

Herr *Lorén*, förklarade sig instämman med herr *Björck*.

Herr *Holmgren* i Hillebola: Jag skall återigen be att få yrka bifall till lagutskottets förslag. Det har visserligen framhållits af statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att de nuvarande bestämmelserna icke äro förtjenta af förtroende. Då jag genomgick de vid utskottsbetänkandet fogade tabellerna, så fick jag dock den uppfattningen, att de bestämmelser, vi hafva, äro ganska tillfredsställande. Nu har talaren på stockholmsbanken reducerat utskottets tabeller något, men han medgaf likväl, att siffran på de senare tjugua åren gått nedåt, och framhöll, att det beror rätt mycket derpå, att helsovården under den senare tiden gått framåt. Ja, der ha vi det! Då den gått framåt, tror jag icke, att man behöfver hafva så stränga åtgärder, som i Kongl. Maj:ts proposition äro föreslagna.

Jag tror icke, att det kan vara förhållandet, att, såsom herr statsrådet enligt medicinalstyrelsens berättelse nämnde, så många barn äro ovaccinerade. Talaren på kalmarbänken har ju framhållit, hvarpå det i någon mån kunde bero. Jag tror, att man dertill också kan lägga, att de vaccinerade barn, som icke komma fram för att besigtigas, sannolikt blifva upptagna som ovaccinerade allesammans. Men jag föreställer mig, att hos en stor del af dessa hafva kopporna gått till, fastän de icke kommit till besigtning, och så blifva de icke upptagna. Jag kan aldrig föreställa mig, att det kan vara en så hög siffra, som det blifvit framhållet af medicinalstyrelsen.

I alla händelser kan jag, äfven om man skulle vidtaga någon förändring, icke vara med om det förslag, som framstälts. Om jag ser på Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af förordningen angående skyddskoppymningen i riket, heter det i 5 §: »Föreståndare för allmän eller enskild skola, läro- eller uppfostringsanstalt vare skyldig att före persons intagning såsom lärjunge vid anstalten affordra honom eller, om han står under målsman, den sistnämnde intyg, att personen i fråga antingen blifvit med framgång vaccinerad eller på grund af någon af de i § 1 nämnda omständigheter är vid tillfället fri från skyldighet att undergå ympning. Utan sådant intyg må icke någon

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppvaccineringen i riket.
(Forts.)

vinna inträde såsom lärjunge vid anstalten, o. s. v., och ett sådant der intyg skall man sedan hafva från vaccinationsföreståndaren, det skall kosta 50 öre; om man vill hafva förnyadt intyg, skall det kosta 25 öre. Men då det vidare i vaccinationsreglementet skulle föreskrifvas, att hädanefter såsom hittills vaccinationsjournalen skall inlemnas till pastorsembetet för att införas i kyrkoböckerna, anser jag det tillräckligt, att man sedermera införde i prestbetyget för en person, att hon vore vaccinerad, och att man icke borde behöfva särskildt intyg från vaccinationsföreståndaren, hvilket skulle förorsaka både besvär och kostnad.

Vidare är det framhållet, att om vaccinatören skall resa viss väglängd, skall han ha särskild ersättning för det. Kan icke kommunen nu som hittills få uppgöra med vaccinatören sjelf utan att det skall vara i lag bestämdt? Och till råga på allt skola böterna förvandlas efter allmän lag. Det är, tror jag ändå, något för mycket. Jag tror, att hur man än ser saken, är det bäst att yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Jag anhåller därför om bifall till lagutskottets hemställan.

Med herr Holmgren förenade sig herr *Olsson* i Ornakärr.

Herr John Olsson: Äfven jag ber att få yrka afslag å den kongl. propositionen i denna sak. Det får väl anses vara ett oemotgängligt axiom, att för att lagförändringar skola vidtagas, skall det förebringas och föreläggas verkligt fullgiltiga skäl för dessa lagförändringar, i all synnerhet då de innehålla sådana restriktiva bestämmelser och sådana ingrepp i den personliga friheten, som här äro af Kongl. Maj:t föreslagna.

Såvidt jag kunde uppfatta herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande, så förklarade herr statsrådet, att denna förändring vore af högsta behovet påkallad, men såvidt jag kunde höra, framlade icke herr statsrådet på hvad sätt eller i hvilket afseende dessa restriktiva bestämmelser skulle vara så särdeles af behovet påkallade. Herr statsrådet anförde, att en hel mängd baru årligen icke blifva vaccinerade. Men det är väl icke detta, som är den olägenhet, som man skall förekomma; utan den olägenhet, man skall förekomma, är väl den, att smittkopporna utbredas och att människor dö i smittkoppor. I detta afseende framgår nu af den tabell, som utskottet framlagt, att det är ytterst obetydligt antal dödsfall i smittkoppor. Jag undrar, om det med fästadt afseende på detta ytterst ringa antal sjukdoms- och dödsfall kan vara lämpligt att skrifva om hela denna förordning och införa en sådan massa restriktiva bestämmelser, som det här är föreslaget. Det är ju också af utskottet påpekadt, att i främmande länder, der dessa restriktiva bestämmelser blifvit genomförda, dödligheten är till och med större än här i Sverige. Man ser således, att det hjälper icke att bara yrka på ökad vaccination af barnen

eller tvångsbestämmelser i detta afseende, utan det beror på helt andra omständigheter, nemligen den allmänna helsovården, och på att folk iakttaga de allmänna regler, som gälla, för att man skall söka undvika smitta. Detta i afseende å det behof, som skulle förefinnas, hvilket jag för min del icke kan se vara ådagalagdt.

Men om jag åter ser på de olägenheter, som skulle följa med denna förordnings genomförande, äro de enligt min åsigt af den beskaffenhet, att det icke synes mig kunna vara möjligt, att kammaren gifver sig in på att antaga ett sådant lagförslag, som detta är. Jag skall icke ingå på frågan om vaccinationens berättigande öfver hufvud, ehuru väl det, som bekant, framdragits många särdeles upprärande exempel på, huru genom vaccination smitta af andra sjukdomar kan föras vidare. Men för att endast beröra några få punkter, så föreslås det af Kongl. Maj:t bland annat, att för vaccination skall aflemnas ett intyg af vaccinatören till den, som blifvit vaccinerad, och för detta intyg skall det betalas 50 öre, 25 öre för hvarje revaccination. Mina herrar, såvidt jag förstår, blir detta en personlig afgift, som pålægges alla i Sverige födda personer — en personlig afgift, likställd med dem, som förut finnas och som vi förut i Riksdagen arbetat på att få afskaffade. Jag kan icke finna det lämpligt att nu pålägga i en annan form en ny personlig afgift till dem, vi förut ega.

Det har redan af föregående talare framhållits, att denna förordning skulle blifva i högsta grad betungande för kommunerna. Jag behöfver därför icke ingå på den omständigheten. Att det ej kommer att medföra små utgifter för kommunerna, det torde vara klart, ehuru icke någon utredning derom föreligger.

Gar jag nu till en annan punkt, nemligen den stadgade straffpäföljden, böter, för uraktlåten vaccination, mötes jag genast af den betänkligheten, att dessa böter i kanske de allra flesta fall icke kunna uttagas på grund af bristande tillgångar hos personerna i fråga. Hvad blir då följden? Naturligtvis, såsom förordningen innehåller, att dessa böter skola förvandlas enligt allmän lag, d. v. s. till fängelse. Men, mina herrar, är det verkligen lämpligt att i den utsträckning, som här är föreslagen, förvandla böter till fängelse för sådana personer, som icke hafva begått något annat brott än att vara försumlige i denna sak? Jag kan icke anse det lämpligt. Likaväl som det visat sig ytterst olämpligt att i fråga om värnpligtige, hvilka blifvit bötfälda för vissa uraktlåtenheter i fråga om värnpligten, förvandla de dem ådömda böterna till fängelsestraff, lika olämpligt tror jag det blir att i detta fall bötfälla en massa personer och sedermera förvandla deras böter till fängelsestraff. Det kommer enligt min tanke ovilkorligen att medföra, att det blir ett visst förakt för fängelsestraff, som icke kan vara till åtnad för det allmänna.

Ja, herr statsrådet anförde verkligen ett skäl, som, såvidt jag kan förstå, var det hufvudsakliga, nemligen att mycket arbete blifvit nedlagdt på denna förordning och på myndigheternas hörande. Att det

Rörande förslag till förordning angående skydds-koppvampningen i riket.
(Forts.)

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppvymning i riket.
(Forts.)

kan vara ett skäl för Kongl. Maj:t och regeringen att komma med förslaget, finner jag förklarligt, men för min del kan jag icke inse, att det är ett skäl för kammaren att bifalla förslaget.

Herr statsrådet anförde vidare, att medicinalstyrelsen tillstyrkt denna förordning och ansett den af högsta behovet påkallad. Jag tror icke, att, med den erfarenhet, vi hittills haft af medicinalstyrelsens förordningar, detta kan vara ett för kammaren afgörande skäl. Vi hafva verkligen förut sett, att medicinalstyrelsens förordningar får man allt upptaga med en viss kritik.

Jag tror, att de olägenheter, som skulle medfölja denna förordning, äro så väsentliga, att det väl icke kan ifrågakomma, att kammaren antager förslaget.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Waldenström: Jag beklagar, att jag icke kan instämma i den kongl. propositionen, på samma gång jag gerna erkänner det myckna arbete, som herr statsrådet och andra hafva nedlagt på att åstadkomma den här föreslagna förordningen.

Min tro är, att det förhåller sig med kopporna såsom med andra farsoter, som härja vissa tider, att deras utbredning och intensitet går upp och ned för att successivt aftaga, oberoende af all vaccination. Professor Wallis har också nyss talat derom och erkänt, att äfven sedan vaccinationen infördes, hafva ganska häftiga smittkopps-epidemier förekommit i vårt land. Men det skulle vaccinationen hafva verkat, att de i alla fall varit betydligt lindrigare efter dess införande än förut. Det är emellertid, som sagdt, icke förhållandet endast med smittkopporna, utan äfven med andra epidemier, att de under det sista århundradet eller dess senare hälft visat väsentligen lindrigare karakter än under föregående tider, t. ex. kolera. Om man efter den förfärliga kolerafarsoten år 1834 hade hittat på att vaccinera människor i vårt land mot kolera, så skulle man med den erfarenhet af kolerans uppträdande, som man sedan den tiden haft, nu kunna uppvisa, hvilka oerhördt kraftiga verkningar, koleravaccinen utöfvat, eftersom koleran skördat så jemförelsevis få offer efter 1834. Men hvilket självbedrägeri hade det icke varit! Jag tror, att man kan påvisa samma återgång för många andra sjukdomar. Må vi tänka t. ex. på spetälskan och digerdöden, hvilka på ett så förfärligt sätt härjade Europa på sin tid, men som sedan måst gifva vika för de hygieniska åtgärder, som vidtagits mot dem, utan att man behöft på människokroppen inympa något gift till skydd emot dem.

Herr statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet anförde ur medicinalstyrelsens berättelse om den senaste större kopp-epidemien i Stockholm, att inom ett distrikt af 355 i hemmen vårdade barn voro 154 vaccinerade. Der voro alltså 154 vaccinerade mot 201 vaccinerade barn. Hvad hade då vaccinationen utträttat? Från andra håll meddelades, att af in alles 822 insjuknade, sade han, hade

304 befunnits ovaccinerade. Men då voro ju 518 vaccinerade; och vaccinationen hade således icke alls skyddat dessa mot sjukdomen.

Vidare anförde herr statsrådet efter samma medicinalstyrelses uppgift, att under åren 1888—1892 hade i Göteborg födts 16,619 barn, och af dem hade endast 5,831 varit vaccinerade. Detta låter fast otroligt. Då skulle i Göteborg ej stort mer än $\frac{1}{3}$ af barnen under hela denna tid ha blifvit vaccinerad. Men om så vore — herr statsrådet har uttalat sin fulla tillit till medicinalstyrelsens siffror, hvilkas valör ej heller jag har anledning att underkänna — borde det väl hafva varit ofantligt mycket våldsammare koppepidemihärjningar i Göteborg än annorstädes, men derom har man ej hört talas.

Medicinalstyrelsen säger i samma skrifvelse till Kongl. Maj:t, att numera har striden och motståndet mot vaccinationen nästan upphört. Detta är väl icke så alldeles riktigt. I Tyskland och England för man ännu en ganska häftig strid mot tvångskoppymningen. Så inlemnades t. ex. vid 1895 års tyska riksdag en petition mot densamma med 10.000 underskrifter. I Schweiz har man, enligt hvad jag sett uppgifvas, upphäft vaccinationstvånget, och professorn i hygien doktor Vogt i Bern har genom ovederläggliga siffror visat, att detta upphävande verkat till förbättring och icke till försämring af förhållandena. På hvilken ståndpunkt denna sak står i Tyskland, torde äfven framgå deraf, att, enligt hvad jag såsom fullt trovärdigt sett uppgifvas, kejsar Wilhelm sjelf trotsat de i Tyskland bestående vaccinationslagarne och ej lättit vaccinera något af sina barn. Han har sitt huvud för sig.

Ja, att det icke blott är bland i medicin okunnigt folk, som protester mot vaccinationstvånget förekommer, torde framgå deraf, att t. ex. sanitetsrådet, doktor Bilfinger i Stuttgart i skrift på följande sätt uttalat sig: »Man måste», yttrar han, »på det ifrigaste arbeta för, att den högeligen viktiga frågan om kokoppymningen blir underkastad en förnyad, opartisk, vetenskaplig pröfning, ty *tvångslagen förorsakar årligen oerhörd skada*. Vårt folk är endast en skugga af den gamla urgermanska folkracen. Man må icke ytterligare låta dess ännu värdefulla helsokapital onyttigt förfaras genom falska medicinska teorier». Och på ett annat ställe säger han: »Att en sådan intolerans som *påtvingandet af vaccinationen med våld* är möjlig hos oss och i vår tid, skulle man knappt kunna tro, ty öfver sin egen kropp är väl hvar och en herre, och farorna vid en dylik s. k. skyddsympning, i synnerhet vid massympning, äro i sjelfva verket icke små. Jag har ofta iakttagit en *skadad helsa* efter en enskild vaccination; hvarje ympning är ett oskärande af kroppen, något för kroppen främmande. Det kommer ju en giftig, djurisk vätska in i blodet vid ympningen, och *detta har ofta nog de betänkligaste följder i slöptåg*. Detta är i ännu högre grad fallet vid massympningen. Vaccinatören har dervid mycket ofta brådt om, ty hundratals barn skola vaccineras, och då är det ganska naturligt, att nödig omsorg icke kan egnas hvarje barn. Dessa med tiden allt mer och mer framträdande skadliga följ-

Rörande förslag till förordning angående skydds-koppymningen i riket.
(Forts.)

Rörande för-der af vaccineringen har jag sjelf på det allra säkraste kunnat kon-
slag till för-
ordning angä-
ende skydds-
koppympnin-
gen i riket.
(Forts.)

statera i alla möjliga former och i stort antal från omkring 20 år tillbaka». Det är dock en medicinsk auktoritet i Tyskland, som så uttalar sig!

Professorn, doktor Schweninger — hvilken, såsom herrarne känna, är furst Bismarcks lifmedikus — har äfven uttalat sig med stor bestämdhet mot en *tvungen* koppympning. Han säger: »Jag har redan förut helt nyligen uttalat mig mot ympningstväanget, ehuru jag vet, att de flesta läkare äro af annan åsigt. Jag är ingen absolut motståndare till ympningen, utan är åtminstone lika så öfvertygad om värdet af koppympning, i synnerhet under en tidigare epok, som alla de herrar, som hålla på lagen om skyddsympning. Men *den* frågan är dock ännu icke afgjord, huruvida koppympningen, som infördes för hundra år sedan, *äfven i dag* har samma ändamål att fylla som då. Vi måste eriura oss, att andra farsoter hafva hemsökt oss och gått tillbaka, att spetälska, pest o. s. v. hafva aftagit eller förlorat sig utan att vi blifvit ympade mot dem. Hvem vet, om icke kopporna gå tillbaka i utbredning och häftighet ympningen förutan, om icke den europeiska menskligheten generation efter generation blir mera oemottaglig för koppgifvet?

Tvängsympningen förtager oss derjeante hvarje möjlighet till vidare forskning på detta område, och jag förstär icke, att läkare, som dock föregifva sig kämpa för sin vetenskaps frihet, kunna ifrå för detta tillstånd af dött stillastående. Statens rätt att tvinga i detta fall måste jag bestrida. Man skulle ha kunnat uppnå samma resultat äfven utan tvänget och hade dermed ej satt några skrankor för den vetenskapliga forskningen. Jag är för min personliga del ingen absolut motståndare till ympningen, men i vetenskapens intresse, i människans oafhængighets intresse är jag emot, att man genomför koppympning med tvång.» Detta är nu *hans* yttrande, och det torde i någon mån ha inverkat på kejsar Wilhelms åtgärder med afseende på sina barn.

Jag medgifver, att koppympningen möjligen kan bereda somliga något, om än ringa, skydd mot smittkoppor, men jag tror å andra sidan, att den i väsentlig mån har fortplantat sjukdomar. Min tro är nemligen, att tuberkulosens förfärliga spridning i icke obetydlig mån berott just på koppympningen. Man tager koppor ifrån barn, som visserligen se friska och frodiga ut, men som äro tuberkulösa, och transporterar sålunda tuberkler från ett barn till kanske 20 å 30 andra för att sedermera på det sättet fortsätta öfver hela landet. För min del skulle jag aldrig, om jag nu hade små barn, låta vaccinera dem, utan myndigheterna skulle få komma och taga dem med våld. Frivilligt skulle jag aldrig låta det ske.

Jag var nyligen på en resa i vestra Sverige och var då inne i en familj, der ett barn, en flicka på 8 å 10 år, blifvit totalt förstörd för hela lifvet af tuberkulos till följd af koppympning med vaccin, som

tagits af ett barn till en förfallen drinkare, om hvilkens beskaffenhet vaccinatören mycket väl hade kännedom.

Det är ej heller endast utländska läkare, som uttalat sig mot vaccinationen. Jag vill hänvisa professor Wallis till hvad professor Mesterton i Upsala i början på 1860-talet skref i Upsala läkareförenings förhandlingar — jag anförde det år 1885 här i kammaren, men mins ej nu, hvilket år det var, som artikeln i fråga skrefs. Den slutar emellertid med ungefär följande ord: »Visste svenska folket för hvilken fara det utsättes genom koppypningen, skulle man aldrig kunna tvinga föräldrar att lemna sina barn i händer på vaccinatörerna»; och han hänvisar dervid ej blott till sjukdomar, som utan vaccinatörens förvällande kunna transporteras från det ena barnet till det andra, utan äfven till de allra vidrigaste vivisektionsexperiment, som enskilde läkare anställt på fattiga barn både i främmande land och vårt grannland Norge.

Herr talman! Jag kan efter detta ej annat än med all den kraft, jag eger, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr vice talman! Då inom landet på senare åren icke någon koppepidemi förekommit, men Kongl. Maj:t ändock förlidet år framlade en proposition med skärpta bestämmelser om vaccination, togs denna kongl. proposition af många emot med stor förvåning. Den propositionen afslogs förliden riksdag, men återkommer nu utan någon nämnvärd ändring och utan att några sjukdomsfall inträffat, som kunnat vara anledning till, att propositionen återkommer. Jag hoppas och har den tillförsigten, att densamma skall i år liksom i fjol åtminstone af denna kammare helt och hållet förkastas.

Här har af herr statsrådet uppgifvits, att medicinalstyrelsen nedlagt stora kostnader och mycket besvär på detta arbetes utförande. Ja, det erkänner jag, att den gjort, men medicinalstyrelsen är, tror jag, i många fall böjd för att orsaka kostnader och besvär, der det ej behöfves. För icke länge sedan utsände den ritningar och kostnadsförslag för uppförande af epidemisjukhus i och för kolerasjukdomens bekämpande. När riksdagen sedan började, blef det ej så farligt med saken, utan det hette, att vi fingo göra efter behag; men på de flesta håll byggdes emellertid sådana sjukhus; vi hafva emellertid ej alls hört af någon kolera sedan dess.

I afseende på den här vaccinationen har herr Wallis uttalat sig i frågan, jemte en annan läkare. Ja, nästan i hvarje fråga, som berör sjukdomar och fara för kommande farsoter, säga läkarne alltid sin mening, hvilket ju på sätt och vis kan vara rätt, då de äro fackmän; men då de komma och profetera om, hvad komma skall i framtiden, är det med dem som med alla andra dödliga människor, att deras profetior ej alltid gå i fullbordan. Det ha vi sett många gånger. Jag påminner t. ex. om skolhusen; det var fråga om att bygga dessa

Rörande förslag till förordning angående skydds-koppypningen i riket.
(Forts.)

Rörande förslag till förordning angående skydds-koppymyndigen i riket. på annat sätt med ventilationsanordningar, ty annars skulle barnens helsa skadas. Detta skedde dock ej, men ej har man därför hört talas om några sjukdomar hos barnen. Nej, det der sättet att på förhand komma och profetera om sjukdomar, som skola komma, men som man på förhand måste råda bot för, tror jag ej är mycket att förlita sig på.

(Forts.)

Hvad vinna vi med detta förslag? Jo, ökade utgifter och plikter, som, om de ej kunna betalas, skola förvaundlas efter allmän lag. Det är allt, som vi skulle vinna på detta förslag, om vi antaga det, och då förmodar jag, att vi ej äro så villiga att göra detta.

Då det nu visat sig, att den vaccinationslag, vi ha, är fullt tillräcklig, och då det ej på flera år förekommit några smittkoppor i vårt land, tror jag, att vi ej hafva behof af någon ny lag, hvarför jag, herr vice talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Skärhus instämde häruti.

Herr Andersson i Löfhult: Jag skall be att få säga några ord i denna fråga, men lofvar att fatta mig helt kort.

Jag kan icke finna, att den här föreslagna lagen skulle kunna fylla alla de ändamål, som här uppgifvits af åtskilliga af herrar läkare. Folket är ju nu i allmänhet vant vid vaccinationen, sådan den är enligt den gamla lagen, och folket är villigt att låta vaccinera sina barn. I den ort, som jag representerar, har jag icke hört något exempel på motstånd mot vaccinationen.

I flertalet kommuner har man gjort upp med vaccinatörerna, så att de i betalning få antingen en rund summa i ett för allt eller ock visst belopp för hvarje förrättning; och detta kännes ej så synnerligen drygt för befolkningen. Men om Riksdagen antager det föreliggande förslaget och det upphöjes till lag, skulle det blifva en ganska dryg utgift, ty för de fattige är det icke så litet att betala 25 å 50 öre för hvar gång, de skola vaccinera sina barn, helst om det ej slår in första gången. Vidare föreskrifves ju äfven, att läkare, som äro vaccinatörer, skola ha ersättning enligt viss föreskrifven taxa — antingen af statsmedel eller af kommunens medel. Detta kommer enligt min tro att vålla kommunerna stora utgifter.

När det nu visat sig tydligt och klart, enligt såväl vetenskapen som erfarenheten, att denna sjukdom är stadd i aftagande och icke i tilltagande, hvarför skulle man då införa en strängare lag och skärpta bestämmelser, som icke kunna anses behöfliga? Det är fullt tillräckligt med den lag, som vi ha, ty vi veta, att om den efterlefves, äro vi skyddade mot smittkoppor; och vid sådant förhållande kan det ej vara lämpligt att vidtaga någon förändring.

Herr talman, jag anhåller om bifall till lagutskottets förslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag skall till bemötande upptaga blott och bart ett par af de argument, som här blifvit framställda mot Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Redelius sade, att det var svårt att få exakta siffror i fråga om vaccinationen. Det är väl till en del sant, men i detta afseende föras dock så noggranna anteckningar, att man verkligen borde kunna anse sig komma sanningen ganska nära. Om jag då säger herrarne, att i Sverige födas i medeltal 130,000 barn om året — jag såg för tre, fyra dagar sedan efter de särskilda siffrorna för de senaste 10 åren, men kan icke nu ur minnet återgifva dem — och vi sedan af medicinalstyrelsens utlåtande finna, att antalet barn, som vaccinerades, utgjorde år 1890 107,058, år 1891 111,094 och år 1892 113,946, då kan man väl dock med en sannolikhet, som gränsar till visshet, säga, att det är ett rätt stort antal barn, som icke blifva vaccinerade.

Jag skall vidare i afseende på både vaccinationens betydelse och de häpnadsväckande skiljaktigheter, som kunna visa sig mellan vaccinerade och ovaccinerade, be att få läsa upp ännu några rader, denna gång ur Kongl. Maj:ts proposition till förra årets Riksdag, der det i det bilagda statsrådsprotokollet heter:

»Under de svåra koppepidemier, som åren 1870 och 1871 rasade i en stor del af Europa, hade man tillfälle iakttaga, huru mycket lindrigare farsoten hemsökte trakter, hvilkas invånare till större del vaccinerats, än sådana orter, der skyddskoppypning försumrats eller mindre allmänt begagnats, äfvensom att sjukdomen drabbade den vaccinerade befolkningen i vida mindre grad än den ovaccinerade. Särskildt påfallande visade sig skilnaden mellan farsotens härjningar inom den mindre väl vaccinerade franska fältarmén och den på samma krigsskådeplats uppträdande tyska hären, i synnerhet de revaccinerade trupperna. Under nämnda års fälttåg dogo af smittkoppor inom den franska fältarmén omkring 23,400 man, i den tyska åter endast 278 man.» När I hören dessa siffror, mina herrar, kunnen I fortfarande bibehålla eder uppfattning, att vaccinationen icke spelar så synnerligt stor rol, utan att det är med kopporna som med andra sjukdomar, att de komma och gå? Väl är det sant, att, huru många försigtighetsåtgärder vi än vidtaga, vi aldrig förmå så skydda oss, att vi icke kunna råka ut för eu koppepidemi; men hafva vi gjort hvad vi *kunnat* göra, kunna vi bära äfven den svåraste epidemi med mycket lättare sinne och lättare hjerta, än om vi icke sökt vidtaga de preventiva åtgärder, som ligga inom nöjlighetens gränser.

Jag skall ej inlåta mig på de vetenskapliga spörsmålen, men jag för min del har fått den uppfattningen, att sällan vetenskapens resultat och erfarenhetens vittnesbörd så ömsesidigt understödja och bekräfta hvarandra som just i denna fråga.

Jag skall ej vidare taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Herr Björck: Herr Waldenström sade, att vaccinationen bidra-
Andra Kammarens Prot. 1898. N:o 32.

Rörande förslag till förordning angående skyddskoppympnin- gen i riket. ger att fortplanta andra sjukdomar. Ja, det skulle kunna vara sant, om vaccinationen skulle fortfara på det sätt, nu gällande vaccinationsstadga föreskrifver; men detta förslag är just afsedt att förekomma sådant.

(Forts.)

Man får ju, enligt förslaget, ej vaccinera på samma sätt som hittills, utan dels skulle i regel animal vaccin användas och dels finge vaccination från arm till arm ej göras af annan vaccinator än läkare. Således torde herr Waldenströms anmärkning tala just till förmån för förslaget.

Så säger herr Waldenström, att allmänhetens förtroende minskas genom att stadga böter och dylikt för underlåten vaccination. Ja, mina herrar, det är ju tråkigt att använda böter, och jag tror, att man utan att använda böter och sådant kan komma långt på öfvertygelses väg; men om någon vill tredskas, har ju staten intet annat att göra än att tillämpa straffbestämmelser.

Här har talats om England; ja, åtminstone i de med England förenade länderna Skottland och Irland äro vaccinationsföreskrifterna mycket strängare än i Sverige; men der är också tillståndet i afseende å smittkoppor bättre än i Sverige, ehuru Sverige är mycket glesare befolkadt än dessa. Skulle Sverige, som vi väl alla hoppas, blifva tätt befolkadt och det så komme en koppepidemi, skulle dess härjningar här blifva svåra.

Herr Waldenström anförde ett uttalande af professor Schweninger, men denne sade ju icke, att han vore emot vaccination. Och för öfrigt, börjar man allt för mycket röra sig med tyskar, tror jag, att man kan bevisa, att svart är hvitt och hvitt är svart. Det tror jag inte gå an.

Herr Redelius: Blott en statistisk uppgift! Enligt statistiska centralbyråns dödlighetstabeller uppnå af 100,000 årligen födda barn endast 88,000 eller några derutöfver ett års ålder. Denna uppgift lärer tillräckligt förklara skilnaden i siffrorna för födda barn och vaccinerade.

Herr Waldenström: Det är en allmän åsigt, att vaccinationen skyddar under 8 å 10 år; och det var ju också derpå, som Kongl. Maj:ts förslag om tvångsrevaccination hvilade. Om jag nu antager, att barn vaccineras under sitt första år eller, låt oss i stället antaga, under andra året, så verkar dock vaccinationen skyddande endast, till dess barnet fyllt 10 eller 11 år. Efter denna ålder ha dess verkningar upphört. Vi allesammans här äro därför, tror jag, med undantag af dem, som möjligen nyss revaccinerats, att betrakta som icke vaccinerade, och jag vill fråga, om koppornas härjningar bland de öfverårige vaccinerade — och således i verkligheten ovaccinerade — visat sig vara så förfärligt stora, som man här låtit påskina.

Herr statsrådet anförde efter medicinalstyrelsen en uppgift från de franska och tyska arméerna år 1870. Ja, jag såg redan för många

är tillbaka just denna uppgift; men om någon uppgift är egnad att vilseleda, så är det den, ty det är allmänt bekant, att sanitetsväsendet i den tyska armén var många hundra procent bättre än i den franska, så att ej blott smittkopporna, utan äfven andra fältsjukdomar härjade i ofantligt mycket högre grad i den franska hären än i den tyska. Och detta berodde, som sagdt, icke på brist på revaccination, utan på de underhålliga åtgärder, som franska armén vidtagit för sitt sanitetsväsende, kanske hufvudsakligen af det skäl, att fransmännen aldrig tänkt sig att komma att utkämpa striderna i eget land, utan i Tyskland, der de då skulle lägga sig till med alla såsom sjukhus lämpliga byggnader för att deri inlägga sina sjuka.

Doktor Björck anförde mot mitt citerande af de tyska professorerna, att skall man börja bevisa med tyskar, så kan man göra svart till hvitt och hvitt till svart. Ja, mina herrar, jag är rädd, att det går på samma sätt, om man börjar bevisa med svenskar.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner af herr vice talmannen gifvits å hvardera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Efter föredragning dernäst af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts betänkande n:o 21, med anledning af väckt motion om ändring af § 2 mom. 2 i kongl. förordningen angående handel med ether- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 9.

Slutligen föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning angående åstadkommande af ökad varaktighet hos tryckt papper; och skulle jemväl detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående för-

Rörande förslag till förordning angående skydds-koppypmnin-gen i riket.
(Forts.)

säljning af vissa under förra militiebostället ^{15/16} mantal Hvellinge n:is 22 och 30 i Malmöhus län lydande gatehus;

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen Nefvitshög n:o 15, ett kronobete, i Malmöhus län;

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en postverket tillhörig tomtedel i Ystad;

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från kungsladugården Ås kloster n:o 1 i Hallands län;

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från Alnarps kungsgård i Malmöhus län underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma;

n:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af de Schenäs och Bråborgs kungsgårdar tillkommande andelar af vinternotfisket i Bråviken;

n:o 78, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående statsanslag för utvidgande af en skeppsdocka å Lindholmen invid Göteborg, och

n:o 79, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel, samt

bankoutskottets memorial n:o 7, med förslag till reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning att gälla från den 1 januari 1899.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,5 på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.